

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Riikka Litmanen

ASENTEEN JA MOTIVAATION
MERKITYS LAPSEN JA AIKUISEN
VÄLISESSÄ VUOROVAIKUTUKSESSA

Sosiaali- ja terveysala

2016

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Riikka Litmanen
Opinnäytetyön nimi	Asenteen ja motivaation merkitys lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa
Vuosi	2016
Kieli	suomi
Sivumäärä	49 + 3 liitettä
Ohjaaja	Kaisa Konttinen

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää asenteen ja motivaation merkitystä lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa. Tutkimuksella oli tarkoitus tuoda esille päiväkotityössä tarvittavan sensitiivisyyden ja oikeanlaisen asennoitumisen merkitystä. Tutkimuksessa haluttiin selvittää lastentarhanopettajien kokemusten kautta hyvän vuorovaikutussuhteen syntymisen elementtejä, sekä miten vahvasti työntekijän motivaatio ja asenne ovat siihen kytköksissä.

Tutkimus on kvalitatiivinen, eli laadullinen, ja se toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna viidessä eri päiväkodissa toimivalle lastentarhanopettajalle. Haastattelut purettiin käyttäen aineistolähtöistä sisällönanalyysiä ja tutkimustuloksia havainnollistettiin kuvioden avulla. Teoreettinen viitekehys käsittelee John Bowlbyn kiintymyssuhdeteoriaa, Mary Ainsworthin tunnetuksi tekemiä kiintymyssuhdemalleja, sitoutuneen aikuisen elementtejä sekä työmotivaatiota ja –asennetta ja mitä ne tarkoittavat päiväkotimaailmassa.

Tutkimustulokset osoittavat asenteen ja motivaation olevan tärkeä tekijä hyvän vuorovaikutussuhteen syntymisessä. Lastentarhanopettajat kokivat näiden olevan vahvasti yhteydessä aikuisen herkkyyteen toimia lapsen kannalta parhaalla tavalla erilaisissa tilanteissa. Erityisesti nämä korostuvat non-verbaalisessa toiminnassa, jolla saattaa olla suurikin vaikutus lapsen toimintaan. Motivaation ja asenteen laadun koettiin olevan vahvasti yhteydessä tiimin toiminnan sujuvuuteen ja tiimin ollessa toimiva, myös lapsiin kohdistuvaa yksilöllistä huomiointia pystytään kehittämään positiivisempaan suuntaan.

ABSTRACT

Author	Riikka Litmanen
Title	The Significance of Attitude and Motivation in Interaction between a Child and an Adult
Year	2016
Language	Finnish
Pages	49 + 3 Appendices
Name of Supervisor	Kaisa Konttinen

The purpose of this bachelor's thesis was to find out what the significance of attitude and motivation is for the interaction between a child and an adult. The aim was to highlight the meaning of sensitivity and the right attitude when working at a day-care centre. The focus was on the kindergarten teachers' experiences on interaction and on the elements of interaction and also what the role of an employee's motivation and attitude has.

The research is qualitative and it was executed as half structured interviews with five kindergarten teachers, all working in different kindergartens. The interviews were analysed using material-based content analysis and the research results were demonstrated with figures. Theoretical frame of reference deals with John Bowlby's attachment theory, Mary Ainsworth's famous attachment models, elements of a committed adult and work motivation as well as the attitude and what they refer to in the kindergarten world.

The research results indicate that motivation and attitude are important factors in the development of interaction between a child and an adult. Kindergarten teachers felt that these are strongly connected to the sensitivity of making the best possible decision for the child, in different situations. These are specially highlighted in non-verbal actions, which may have a great impact on the behaviour of the child. The quality of motivation and attitude was experienced to be strongly connected to activities inside the team, also team being functional, the personal attention given to children individually can be developed into a more positive direction.

Keywords	Interactive relationship, early interaction, attachment, work motivation, work attitude
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	VARHAISKASVATUS	9
	2.1 Varhaiskasvatuslaki	9
	2.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	10
3	VARHAINEN VUOROVAIKUTUS.....	11
	3.1 Kiintymyssuhdeteoria	11
	3.2 Kiintymyssuhdemallit.....	14
	3.2.1 Kiintymyssuhteen merkitys päivähoitossa.....	17
	3.2.2 Omahaitajuus	19
4	SITOUTUNUT AIKUINEN	20
	4.1 Lapsilähtöisyys	22
	4.2 Läsnä oleva aikuinen.....	23
5	TYÖMOTIVAATIO JA ASENNE	24
	5.1 Työhyvinvointi laadukkaana työn perustana.....	24
	5.2 Työn ilo.....	25
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	28
	6.1 Tutkimusongelma ja tutkimuksen teoreettinen rajaus	29
	6.2 Tutkimusmenetelmät.....	29
	6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	32
7	TUTKIMUSTULOKSET.....	34
	7.1 Vuorovaikutussuhteen elementit.....	34
	7.2 Motivaation ja asenteen merkitys	37
	7.3 Sensitiivisyys ja asenne vuorovaikutustilanteissa.....	39
	7.4 Non-verbaalisen viestinnän merkitys.....	43
	7.5 Negatiivisuus ja sen vaikutukset.....	45
	7.6 Työntekijöiden sitoutuminen	48
	7.7 Henkilökunnan koulutustaso.....	49
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	51

	5
9 POHDINTA.....	55
LÄHTEET.....	57
LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1.	Hyvän vuorovaikutussuhteen elementit	s. 35
Kuvio 2.	Asenteen ja motivaation merkitys työskentelyssä	s. 38
Kuvio 3.	Sensitiivisyys ja asenne vuorovaikutustilanteissa	s. 40
Kuvio 4.	Non-verbaalisen viestinnän merkitys	s. 43
Kuvio 5.	Negatiivisuus ja sen vaikutukset	s. 46
Kuvio 6.	Sitoutunut työntekijä	s. 49

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Saatekirje**LIITE 2.** Kyselylomake**LIITE 3.** Haastattelurunko

1 JOHDANTO

Työn mielekkyys työssä kuin työssä on merkittävä tekijä, mutta erityisesti kasvatajan roolissa on erityisen tärkeää, että motivaatio ja asenne ovat kohdillaan. Hyvä varhaiskasvattaja on aidosti kiinnostunut jokaisesta lapsesta kenen kanssa työskentelee ja haluaa tehdä tiivistä yhteistyötä perheiden kanssa. Vuorovaikutussuhteen luominen lapseen onkin ensimmäinen asia josta lähdetään liikkeelle ja jonka kautta aletaan luomaan jokaisen lapsen yksilöllisesti huomioivaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Motivaatiolla ja asenteella työtä kohtaan on siis väliä, kun ajatellaan laadukasta varhaiskasvatusta.

Tutkimuksessa haluttiin selvittää juuri motivaation ja asenteen merkitystä lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutussuhteen syntymiselle, eli tässä tapauksessa lapsen ja hoitajan välille muodostettavaa yhteyttä. Tarkasteltiin mistä elementeistä hyvä vuorovaikutussuhde syntyy ja mitä se konkreettisesti pitää sisällään. Tutkittiin myös mitä vaikutusta non-verbaalisella kommunikoinnilla ja negatiivisella suhtautumisella on vuorovaikutussuhteen laadulle.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena haastatteleamalla lastentarhanopettajia, joista jokainen työskenteli eri päiväkodissa Vaasan alueella. Lastentarhanopettajat vastasivat kyselyyn vapaaehtoisesti ja anonyymisti. Aineisto kerättiin teemahaastatteluina, jotka nauhoitettiin ja myöhemmin litteroitiin kirjalliseen muotoon.

Opinnäytetyön alussa käydään läpi teoreettista pohjaa. Teoriaosuus käsittelee yleisesti mitä varhaiskasvatus on, jonka jälkeen perehdytään tarkemmin kiintymyssuhteen merkitykseen ja sen eri muotoihin, sitoutuneeseen aikuiseen sekä avataan työmotivaation ja –asenteen merkitystä tehdyn työn laatuun. Teorian jälkeen käsitellään ja avataan aineisto, joka on purettu käyttämällä teemoittelua.

2 VARHAISKASVATUS

Tahot jotka voivat järjestää varhaiskasvatusta ovat päiväkotit, perhepäivähoito tai toteuttaa muuna varhaiskasvatuksena kuten kerho- tai leikkitoiminta. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on lapsen suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatusta, joka koostuu opetuksen ja hoidon muodostamasta kokonaisuudesta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Tavoitteena on tukea lapsen kasvua, kehitystä, oppimista sekä edistää tämän hyvinvointia. Varhaiskasvatus on jokaisen alle kouluikäisen lapsen oikeus. Vanhemmat päättävät lapsensa osallistumisesta varhaiskasvatukseen, mutta koulun aloitusta edeltävä esiopetus tuli velvoittavaksi 1.8.2015 alkaen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

2.1 Varhaiskasvatustilaki

Varhaiskasvatuksen tavoitteita ja toimintaa ohjaa varhaiskasvatuksen lainsäädäntö. Asetus lasten päivähoitosta määrittää päivähoitopalveluiden järjestämisen kunnassa niin, että lasten hoidon ja kasvatuksen tarve eri ikäryhmissä tulee tasapuolisesti ja paikallisten olojen edellyttämällä tavalla turvatuksi. Päivähoito järjestetään kokopäivä- ja osapäivähoitona. Kokopäivähoitossa lapsen hoitoaika saa yleensä jatkua yhtäjaksoisesti enintään kymmenen tuntia ja osapäivähoitossa viisi tuntia vuorokaudessa. (L16.3.1973/239.)

Varhaiskasvatustilakissa määritellään varhaiskasvatuksen tavoitteita, joita on jaoteltu kymmenen eri kohdan avulla. Tavoitteisiin kuuluu muun muassa lapsen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, monipuolisen pedagogisen toiminnan mahdollistaminen, varhaiskasvatustilaympäristön turvallisuuden varmistaminen, lasta kunnioittavan toimintatavan turvaaminen ja pysyvät vuorovaikutussuhteet työntekijöiden sekä lasten välillä. Päiväkodissa tai perhepäivähoitossa olevalle lapselle on laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatustilasuunnitelma lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi. Lapsen varhaiskasvatustilasuunnitelmaan kirjataan tavoitteet lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevalla tavalla sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitseman tuen tarve, tukitoimenpiteet ja niiden toteuttaminen. (L19.1.1973/36.)

2.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Opetushallitus on lain määrittämä varhaiskasvatusta ohjaava asiantuntijavirasto ja sen tehtävänä on laatia valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet joidenka pohjalta paikallisella tasolla on tehtävä omat varhaiskasvatussuunnitelmat (Opetusalan Ammattijärjestö 2016).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen sisällöllisen kehittämisen ja ohjauksen väline jota Opetushallitus uudistaa parhaillaan. Päivitetty Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tullaan antamaan kunnille normina vuoden 2017 alussa. (Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

3 VARHAINEN VUOROVAIKUTUS

Sosiaalinen vuorovaikutus vaikuttaa meihin niin perusteellisesti, että sitä on joskus vaikea huomata. Varhainen vuorovaikutus muovaa ruumiintoimintojamme, tunnekokemuksiamme ja toimintatapojamme, joten ensimmäiset ikävuodet ovat merkittäviä. Vanhempien lisäksi suuri merkitys on myös sisaruksilla, päivähoiton aikuisilla ja lapsilla sekä muilla kavereilla, eli näin ollen päivähoiton tunneilmapiirillä on todella merkitystä. Kodin kokemukset ja siellä opitut käyttäytymismallit näkyvät lapsen toiminnassa päivähoitossa, olivat ne negatiivisia tai positiivisia. Päivähoiton työntekijöiden haasteena onkin pysähtyä miettimään, millaisia käyttäytymismalleja itse kukin lapsille opettaa ja tarjoaako kullekin lapselle arvostavaa ja lämmihenkeistä kohtaamista lapsen käyttäytymisestä huolimatta. Kiintymyssuhde ja hyvä vuorovaikutus korostuvat esimerkiksi juuri pukeutumis- ja riisumistilanteessa, syödessä, nukuttamisessa ja vessakäynneillä, jotka ovat aivan erityisen intiimejä tilanteita jotka lapsi on ennen päiväkotia hoitanut mahdollisesti vain yhden tai kahden henkilön kanssa. (Kanninen & Sigfrids 2012, 27–31.)

3.1 Kiintymyssuhdeteoria

Englantilainen psykiatri John Bowlby kehitti 1970-luvulla teorian kiintymyssuh-teista ja niiden kehittymiseen vaikuttavista tekijöistä. Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsi kiintyy niihin aikuisiin, jotka hoivaavat häntä ja hoiva täyttää tietyt eh-dot. Erityisesti hetkinä joina lapsi tuntee uhkaa, on hädissään tai peloissaan, hän turvautuu kaikkein luotettavimpana ja turvallisimpana pitämäänsä aikuiseen. Turvallisuuudentunne jostain henkilöstä määräytyy tunnesiteen perusteella, joka lapsen ja kyseisen aikuisen välille on syntynyt hyvän hoivan kautta. (Rusanen 2011, 27.)

Psykologi Daniel Hughes (2011, 31) nostaa esille turvallisuudentunteen merkityk-sen koko perhe-elämän ja ihmisen kehittymisen lähtökohtana. Kiintymysteoria pe-rustuu turvallisuuteen, sillä ilman fyysistä turvallisuutta emme luultavasti saavut-taisi edes aikuisikää. Hughes korostaa sitä, että jos ihmiseltä puuttuu turvallisuus-udentunne, tämän kyky toteuttaa koko potentiaalia on vaarantunut. Aivomme eivät toimi kunnolla jos emme tunne olevamme turvassa ja tällöin turvallisuuden saavut-tamisesta tulee mielessämme tärkein tavoite. Tästä syystä myös muut meitä yleensä

kiinnostavat asiat tuntuvat vähäpätöisemmiltä. Lapsen kiintymyksen kohteen, eli henkilön joka on tälle läheisin, tärkein tehtävä on turvallisuuden tunteen luominen ja ylläpitäminen. Kun turvallisuus on luotu, lapsi voi vapaasti ruveta tutkimaan ympäristöään ja kiinnostuksenkohteitaan. (Hughes 2011, 31–32.)

Jo puolitoistavuotiaalla voi olla 2-3 vahvaa kiintymyssuhdetta. Yksi niistä on niin sanottu primaari kiintymyssuhde eli ensisijainen kiintymyksen kohde ja tarkoittaa sitä, että lapsi kokee kyseisen ihmisen ensisijaisena turvan lähteenä ja kohdistaa häneen erityisodotuksia, tutkimusten mukaan yli 90 prosenttia lapsista valitsee primaariksi kohteeksi oman äidin. Useimmiten seuraava kiintymyssuhde lapsella muodostetaan isän kanssa. (Keltinkangas-Järvinen 2012, 36.)

Kolmen vuoden ikä ja kaikki ennen sitä tapahtuva kehitys on lapsen kasvun kannalta erityisen merkityksellistä, koska kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana tapahtuu kehitystä kaikilla psyykkisen ja fyysisen kehityksen alueilla, ja se on nopeampaa kuin koskaan myöhemmin ihmisen elämässä (Keltinkangas-Järvinen 2012, 20–21). Ikävaiheen merkittävyyttä korostavat sekä Rusanen että Keltinkangas-Järvinen, jotka muistuttavat että useat kehityspsykologit pitävät kolmea ensimmäistä ikävuotta tärkeänä kehitysvaiheena. Puhutaan niin kutsutusta psykologisesta syntymästä, joka tapahtuu kiintymyssuhteiden ja lapselle tutujen ja tärkeiden ihmisten varassa. Lapsen minuuden kehitys syntyy kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana ja hänelle kehittyy tunne omasta minuudestaan, yksilöllisyydestään ja ainutkertaisuudestaan. Lapsi oppii ymmärtämään sen, miten ihmiset keskenään toimivat ja osaa pikkuhiljaa itse alkaa säädellä mielialojaan ja kontrolloida käytöstään ja kuinka reagoida muiden mielialoihin ja viesteihin. Tämän kaiken sisäistäminen vaatii läheistä vuorovaikutusta sensitiivisten ja lapselle emotionaalisten hoitajien kanssa, ja hänellä pitää olla mahdollisuus muodostaa vahva perusuottamus yhteen henkilöön, joka puolestaan suostuu olemaan lapsen saavutettavissa ja käytettävissä riittävän pitkään, tavallisesti kolmannen ikävuoden loppuun. (Keltinkangas-Järvinen 2012, 20; Rusanen 2011, 19–21.)

Bowlby puhuu kiintymyskäyttäytymisestä, jolla hän viittaa lapsen käyttäytymiseen, jolla hän yrittää saada vanhemman pysymään hänen lähellään erityisesti uusissa tilanteissa jotka hän kokee pelottavina ja vieraina. Näitä tilanteita ovat erityisesti ne, jolloin vanhempi on lähdössä. Pelkotiloja lapsessa voi samalla tavalla aiheuttaa sekä nukkumaanmeno kuin vieraaseen paikkaan jääminenkin, paljon riippuu lapsesta miten voimakkaana hän kokee tilanteen. Kiintymyskäyttäytymisellä lapsi yrittää saada aikuisen muuttamaan päätöstään lähteä lapsen mielestä vieraasta tilanteesta esimerkiksi itkemällä tai vanhempaa komentamalla. Mitä pienempi lapsi, sitä voimakkaampi kiintymyskäyttäytymisreaktio on. Käänteentekevänä Bowlby pitää kolmen vuoden ikää sen suhteen, kuinka lapsi kestää äidin poissaoloja. Hänen mukaansa vasta kolmannen ikävuoden jälkeen lapsi voi luottaa siihen että äiti palaa ja kykenee hyväksymään hoivaajikseen vieraita henkilöitä. (Rusanen 2011, 27–28.)

Ensimmäisen elinvuotensa aikana kiintymyskäyttäytyminen ilmenee jo siinä hetkessä, kun lapsi lasketaan alas lattialle sängystään ja vähän myöhemmin silloin, kun näkee että äiti katoaa näköpiiristä, jolloin alkaa protestoimaan eroa kiintymyksen kohteesta. Erotilanteiden jälkeen lapsi on erityisen tarkkana äitinsä olinpaikasta ja käyttää paljon aikaa siihen, että on tietoinen äitinsä liikkeistä. Yhden vuoden ikäisenä lapsi osaa jo lukea äitinsä eleitä ja käyttäytymistä sen verran, että pystyy ennustamaan milloin tämä on lähdössä ja protestoikin herkemmin mikäli huomaa että hän on lähdössä. Kiintymyskäyttäytyminen on erityisen vahvaa kolmanteen ikävuoteen asti, jolloin tapahtuu selkeä muutos. Tätä voidaan havainnollistaa hyvin päiväkodin työntekijöiden kokemuksien kautta. Noin kahden vuoden ja yhdeksän kuukauden ikäisinä lapset ovat edelleen surullisia äidin lähdöstä. Erotilanteesta johtuva itku saattaa kestää vain hetken, jonka jälkeen lapsi pystyy pysymään rauhallisena, mutta on kohtalaisen epäaktiivinen toimimaan muiden lasten kanssa ja vaatii jatkuvaa hoitajan huomiota äidin poissaolon vuoksi. Kolmannen ikävuoden saavuttuaan lapsi pystyy kuitenkin yleisesti paljon helpommin hyväksymään äidin tilapäisen poissaolon ja ryhtyy jo paljon mieluummin leikkimään muiden lasten kanssa, koska ymmärtää, että äiti on vielä tulossa takaisin. (Bowlby 1969, 204–205.)

Bowlbyn teoriassa vanhemman läsnäololla on valtava merkitys lapsen turvallisuudentunteen ylläpitämiseksi. Turvallisesta kiintymyssuhteesta kertoo vanhemman läheisyyden etsintä, tämän läsnäolon hyödyntäminen turvana sekä selkeä eroprotesti. Lapsi pyrkii alati olemaan turvallisen matkan päässä vanhemmasta, vieraisissa ja pelottavissa tilanteissa tämä etäisyys vanhemmasta pienentyy jonka lapsi kokee turvalliseksi välimatkaksi. Vanhemman läsnäolon hyödyntäminen turvana on tärkeässä asemassa erityisesti lapsen leikkiessä ja tutkiessa ympäristöään. Lapsen on tärkeä tietää, että vanhempi on saatavilla, mikäli häntä yllättää. Myös selkeä eroprotesti on turvallisen kiintymyssuhteen merkki. Tällöin lapsi yrittää aktiivisesti estää erotilanteen syntymisen kun kokee, että hänen ensisijainen kiintymyksen kohteensa on jättämässä tätä vieraaseen tilanteeseen ns. yksin. (Weiss 1991, 66..)

3.2 Kiintymyssuhdemallit

Kiintymyssuhdeteorian keskeisenä ajatuksena on se, että kiintymyssuhteet voivat kehittyä joko *turvallisiksi* tai *turvattomiksi*. Varhaislapsuuden aikana turvallisen kiintymyssuhteen muodostaneet lapset muodostavat myös parempia kiintymyssuhteita muihin heille tärkeisiin ihmisiin ympärillensä ja heillä on myös parempi itsetunto kuin turvattomilla lapsilla. Hyvän kehityksen perustaksi kiintymyssuhdeteoria nostaa siis nimenomaan sen, että pienellä lapsella pitää olla mahdollisuus muodostaa kiintymyssuhde muutamaan henkilöön, joista yksi on muita vahvempi tai tärkeämpi. (Rusanen 2011, 57.) Tämä primäärikiintymys muodostuu tavallisimmin kotona jompaankumpaan vanhempaan, yleensä äitiin (Rusanen 2011, 317).

Lasten kiintymyssuhdemallien tutkimiseen on kehitetty useita menetelmiä, joista Mary Ainsworthin ja hänen tutkijatovereittensa 1970-luvulla kehittämä vieras tilanne -menetelmä on yksi tunnetuimmista ja käytetyimmistä (Rusanen 2011, 60). Siinä lapselle aiheutetaan lievä stressi erottamalla hänet kahteen kertaan äidistään enintään kolmen minuutin ajaksi. Ensimmäisellä kerralla hänen luonaan on aikuinen, johon lapsi on nopeasti ehtinyt tutustua äidin kanssa. Toisella kerralla hän jää yksin. Kiintymyssuhteen laatua arvioidaan sen perusteella, miten lapsi käyttäytyy erotilanteissa ja päästessään taas äidin lähelle. Menetelmää käytetään laajalti, ja se on yleisimmin hyväksytty kiintymyssuhteen tutkimuksen metodi. (Sinkkonen

2004.) Ainsworthin kehittämän tutkimusmenetelmän sekä muiden menetelmien pohjalta lukuisissa erilaisissa tutkimuksissa on tarkennettu käsitystä siitä, millaisia ovat turvallisesti ja turvattomasti kiintyvät lapset (Rusanen 2011, 62).

Turvallinen kiintymyssuhde. Kiintymyssuhteissa lapsi oppii sosiaalisen vuorovaikutuksen perusasian eli miten ihmiset suhtautuvat toisiinsa ja aikuisen tulee mahdollistaa lapselle tämä kiintymyssuhde, joka opettaa hänelle, miten ihmiset keskenään toimivat (Keltinkangas-Järvinen 2012, 39). Turvallinen kiintymyssuhde tukee lapsen kehitystä monella osa-alueella. Näihin kuuluvat fysiologinen ja emotionaalinen säätely, itseluottamus, sosiaaliset taidot suhteessa ikätovereihin, empatia toisia ihmisiä kohtaan, lannistumattomuus, älyllinen kehitys, ongelmanratkaisu, viestinnälliset ja kielelliset taidot, symboliset leikit sekä oman minuuden eheytyminen ja omanarvontunne. Turvallinen kiintymyssuhde vaikuttaa näihin osa-alueisiin pitkälle jopa aikuisiälle asti, ellei kiintymyssuhteessa ilmene huomattavia häiriöitä lapsen kasvaessa. (Hughes 2011, 20.)

Kyseisessä kiintymysmallissa lapsen on helppo ottaa kontaktia vanhempaan ja lapsi kykenee myös hakemaan tukea stressitilanteessa hänelle tärkeiltä aikuisilta. Kun lapsi kokee, että on taas saanut riittävästi läheisyyttä, kykenee hän jälleen palamaan leikkeihinsä. Jos lapsi kokee että vanhemmat ovat hänen turvallisuutensa perusta, se helpottaa lapsen kykyä tutkia ja oppia uusia asioita. Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus tuottaa molemmille iloa ja tunteita ilmaistaan verbaalisesti sekä non-verbaalisesti, jolloin myös lasten tunneskaala on laajempi kuin turvattomasti kiintyneillä lapsilla (Rusanen 2011, 63–64).

Turvaton kiintymyssuhde. Turvattomat kiintymyssuhteet voidaan jakaa kolmeen eri malliin; välttelevään kiintymiseen, ristiriitaiseen kiintymiseen ja jäsentymättömään kiintymiseen. Jokaisessa turvattomassa kiintymyssuhteen mallissa lapsi oppii, ettei aikuinen reagoi tai osaa reagoida oikein hänen tarpeisiinsa tai sisäiseen hätäänsä. (Salminen & Tynninen 2011, 26–28.) Kyseisten kiintymyssuhdemallien määrittely on tapahtunut Ainsworthin vieras tilanne -menetelmän avulla, joten esimerkeissä puhutaan äidistä lapsen ensisijaisena kiintymyssuhteenaan.

Välttelevässä kiintymyssuhteessa äiti ei kykene tarjoamaan lapselle ilmapiiriä jossa erilaiset tunteet olisivat sallittuja jolloin lapsi oppii kieltämään taritsevuutensa osoittamista eikä näytä kielteisiä tunteitaan, koska negatiivisilla tunteiden ilmaisuilla ei ole mitään hyötyä. Äidin kykenemättömyyteen saattaa vaikuttaa kiireisyys, väsymys, masennus tai usko, että lapsi rauhoittuu parhaiten antamalla tämän vain olla rauhassa. (Salminen & Tynnenen 2011, 27.) Nämä lapset ovat oppineet olemaan käyttämättä vanhempaa turvapesänään ja pyrkivät näin ollen välttämään erityisesti kielteisten tunteidensa ilmaisua, koska ennakoivat aggressiivisen tai kiintymysosoituksia ilmentävän käyttäytymisen johtavan aikuisen hylkimisreaktion. Lapsi on oppinut, että äiti ei reagoi hänen sisäisestä häädystä kertoviin eleisiin ja viesteihinsä eikä yksinkertaisesti vastaa hänen tarvitsemallaan tavalla, joten hän on kehittänyt itselleen muita kehitystasolleen mahdollisia keinoja säädellä tunnetilaansa. Laiminlyödyt lapset saattavat vääristää tunneilmaisujaan myönteiseen suuntaan tavalla, joka ei vastaa heidän todellista tunnetilaansa mutta jolla voi hetken aikaa saada vanhemman huomiota. (Sinkkonen & Kalland 2002, 36–37.) Välttelevästi kiintyneet lapset saattavat hätäntyä mikäli äiti lähtee paikalta, mutta ei itke tai lähde äidin perään vaan hillitsee ja estää tunnekuohunsa (Salminen & Tynnenen 2011, 28).

Ristiriitaisesti kiintyneet lapset ovat yleensä epäjohdonmukaisesti lapsensa kanssa toimivien äitien lapsia, jotka eivät vielä vuodenkaan iässä ole kyenneet kehittämään strategiaa hallitakseen äitinsä monimutkaisia ja vaikeasti ennakoitavia vuorovaikutustapoja (Sinkkonen & Kalland 2002, 37). Epäjohdonmukaisesti toimiva aikuinen ei välttämättä tiedä miten olla lapsen kanssa ja ovat usein ailahtelevia. Jos äiti kokee että lapsi käyttäytyy usein uhmakkaasti eikä tiedä mitä asialle voi tehdä, voivat hänen reaktionsa lapsen hermostuneisuuteen olla hyvinkin erilaisia, joskus hän voi olla täysin välinpitämätön, välillä erittäin ankara ja huutaa lapselle ja välillä aneleva yrittäen vedota lapsen tunteisiin. Lapsi ei näin ollen pysty ennustamaan, miten aikuinen vastaa hänen tarpeisiinsa mutta pyrkii voimakkailla tunnereaktioilla saamaan vastaavuutta tarpeisiinsa ja toivoo, että aikuinen reagoisi oikealla tavalla. Ristiriitaisessa turvattomassa kiintymyssuhteessa korostuvat erityisesti tunteet ja tällaisen kiintymyssuhdemallin omaksunut ihminen hakee aikuisuudessakin toisen hyväksyntää voimakkaasti. (Salminen & Tynnenen 2011, 28.)

Jäsentymättömästi kiintyneet lapset eivät sovi mihinkään aikaisemmista kiintymyssuhdemalleista. Näiden lasten ja vanhempien vuorovaikutus perustuu paljolti pelolle ja syntyy, kun se aikuinen, jonka pitäisi olla lapselle turvallinen, onkin ajoittain vaarallinen. Jäsentymättömästi kiintynyt lapsi haluaisi esimerkiksi pelottavan tunteen tullessa mennä äidin luo hakemaan tältä turvaa, mutta pelkää samalla tämän läheisyyttä. Jäsentymättömyys voi näkyä joko käyttäytymisessä tai mielen tasolla ja pelko hoivaavia aikuisia kohtaan voi häiritä sekä kognitiivista että emotionaalista kapasiteettia (Rusanen 2011, 68). Kun lapsen lähestymis- ja välttämisyrittämisensä ovat yhtä voimakkaita, hän ylikuormittuu ja silloin lapsen eleet ja liikkeet saattavat olla hyvin sekavia, tuskaisia ja ristiriitaisia. Lapsi saattaa jopa satuttaa itseään tai jähmettyä paikalleen ilman syytä. Myös myöhemmällä iällä tulevat mahdolliset mielenterveysongelmat ja aggressiivinen käyttäytyminen ovat yhteydessä jäsentymättömään kiintymyssuhteeseen. (Salminen & Tynninen 2011, 29.)

3.2.1 Kiintymyssuhteen merkitys päivähoitossa

Lapsella täytyy päivähoitossa olla henkilö, joka on tämän toissijainen kiintymyksen kohde. Tällöin lapsi pystyy sopeutumaan ensisijaisen kiintymyshahmon (esimerkiksi äiti) poissaoloon ja hänen ahdistuksensa kestää vain vähän aikaa jolloin sitä on suhteellisen helppo säädellä ja sopeuttaa. Jos lasten päivähoitosta vastaavat aikuiset ovat vastuussa niin monista lapsista, etteivät ehdi tutustua kunkin lapsen luonteeseen ja ominaisuuksiin, lapsi ei omaksu heitä toissijaisiksi kiintymyssuhteen kohteiksi. Silloin hoitava aikuinen ei voi luoda lapselle muuta kuin fyysisen turvallisuuden tunteen, mutta psykologinen turvallisuuden tunne puuttuu. (Hughes 2011, 33.) Kuten luvussa 3.1 on käyty läpi alle kolmivuotiaan lapsen kehitystä ja kiintymyssuhteiden merkitystä tänä aikana, voidaan ymmärtää että turvalliseksi muodostuneen toissijaisen kiintymyksen kohteen kanssa luotu suhde on hyvin tärkeä varsinkin alle kolmivuotiaiden lasten kohdalla.

Myös Keltinkangas-Järvinen (2012, 47–48) muistuttaa, että jos perhe tarvitsee ratkaisua jossa alle 3-vuotiaalle lapselle tulisi saada hoitaja, täytyy lapsen pystyä ra-

kentamaan korvaava ihmissuhde joka edellyttää sitä, että hoitajan tulisi pysyä samana riittävän pitkään ja olla riittävän sensitiivinen lapsen tarpeille, eikä hänellä saisi olla liian monta hoidettavaa kilpailemassa hänen huomiostaan.

Lapsen yrityksen päivähoitossa seurata hänelle tärkeää aikuista pitäisi siis hyväksyä erityisesti pienten lasten kohdalla ja kun tämä on vasta aloittanut päivähoitossa. Päivähoitossa henkilökunnan kuuluisi tukea eri tavoin lasten luonnollisia yrityksiä valikoida ryhmän aikuisista yksi henkilö, joka on hänelle ylitse muiden. Tähän henkilöön lapsi voi tukeutua kaikissa tilanteissa ja luottaa eniten, mutta erityisesti hänen hetkellä. (Rusanen 2011, 29.)

Lapsi ei kuitenkaan koskaan osoita samanlaista kiukkua, uhmaa ja tyytymättömyyttä vierasta hoitajaa kohtaan kuin omaa vanhempaansa kohtaan. Lapsi kiukuttelee sille, jonka hän kokee turvalliseksi. Lapsi siis kohtelee valitsemiaan kiintymyksenkohteita eri tavoin mikä näkyy erityisesti tilanteissa jotka aktivoivat kiintymyskäyttäytymistä, tästä esimerkkinä se, että lapsi protestoiti erotilannetta vain ensimmäiselle kiintymyksenkohteelle (Salminen & Tynnininen 2011, 30). Jäädessään yksin vieraan seuraan pieni lapsi pyrkii olemaan kiltti ja huomaamaton, koska ei uskalla ilmaista pelkoansa samalla tavalla kuin vanhempiensa seurassa ollessaan. Tämä saattaa aiheuttaa vanhemmissa virhetulkintoja ja he voivat luulla, että pienen lapsen on parempi jonkun muun kuin hänen hoivissaan ja että koulutettu hoitaja olisi hänelle parempi kuin omat vanhemmat. Kyse on kuitenkin lapsen luonnollisesta kehityksestä, eikä päiväkodin henkilökunnan paremmasta ammattitaidosta hoitaa lasta. Tietyssä kehitysvaiheessa vieras hoitaja saa lapsen helpommin tottelemaan kuin omat vanhemmat. Lapsi uhmaa sitä, jota hän uskaltaa, eli mitä enemmän lasta pelottaa, sitä huomaamattomampi hän yrittää olla. (Keltinkangas-Järvinen 2012, 45–46.)

On osoitettu, että tutut ja pysyvät hoitajat vähentävät pienen lapsen stressiä ja vieraassa tai pelottavassa tilanteessa tuttu hoitaja saattaa olla ylipäätään ainoa, joka voi vähentää lapsen ahdistusta (Keltinkangas-Järvinen 2012, 127). Lapsen ja äidin kiintymyssuhteen säilymistä pitäisi tukea varsinkin silloin, kun lapsi aloittaa päivähoi-

don, tällöin myös äidin tukeminen on tärkeää koska lapsen äiti pystyy tällöin paremmin auttamaan lastaan selviytymään erosta. Lapsi tarvitsee pysyvän aikuisen, joka auttaa lasta pitämään mielikuvan äidistään koko hoitopäivän ajan. (Salminen & Tynninen 2011, 31).

On siis ymmärrettävää kuinka tärkeää hyvän kiintymyssuhteen luominen hoitajaan on päivähoitossa, vain turvalliseksi koettu aikuinen mahdollistaa sen, että lapsi pystyy näyttämään hänelle tunteensa niin hyvässä kuin pahassa ja hakea hänestä tukea aina tarpeen vaatiessa.

3.2.2 Omahoitajuus

Päivähoidon toimintaperiaatteiden pitäisi tukea sekundäärikiintymyssuhteiden muodostumista ja vielä sillä tavalla, että jokaisella lapsella olisi myös päivähoidon aikuisten joukossa sellainen ihminen, joka on emotionaalisesti ylitse muiden ja jonka puoleen lapsi voi halutessaan turvautua tilanteessa kuin tilanteessa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jokaiselle lapselle pitäisi päivähoiton alkaessa nimetä omahoitaja, joka jäljittelee kotien hoivakäytäntöjä erityisesti silloin kun lapsi on alle 5-vuotias. Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän hän tarvitsee kahdenkeskeistä kontaktia. (Rusanen 2011, 317.)

Omahoitajuusmenetelmä on kehitetty tukemaan päivähoitoa aloittavan alle kolmi-vuotiaan lapsen sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja auttamaan lasta sopeutumaan uuteen ympäristöön. Salminen ja Tynninen (2011, 42) korostavat että päivähoiton alkaessa lasta autetaan käsittelemään eroa sallien kaikki tunteet ja lasta autetaan pitämään vanhemmat mielessään päivän ajan, esimerkiksi valokuvien avuin. Omahoitaja on lapselle päivähoitossa se turvallinen aikuinen, joka luo vahvimman vuorovaikutussuhteen lapseen ja tämän perheeseen ja luo kasvatuskumppanuutta perheen kanssa. Omahoitaja tuo lapselle turvan ja rutiinit hoitopäivään ja lapsi saa harjoitella ryhmässä olemisen taitoja tutun aikuisen kanssa. Lapsi tarvitsee pysyviä ihmissuhteita jotka ovat perusta tämän kiintymyssuhteelle ja luottamukselle. Toistuvuus ja säännönmukisuus ovat tärkeitä lapsen elämän hallinnalle ja tämän turvallisuuden tunteelle, jonka vuoksi työntekijöiden vaihtuvuus alle 3-vuotiaiden ryhmässä tulisi minimoida. (Salminen & Tynninen 2011, 12–15.)

4 SITOUTUNUT AIKUINEN

Monet tutkimukset osoittavat, että henkilökunnan ja lasten välinen kanssakäyminen on laadukkaan varhaiskasvatuksen tärkein kriteeri. Lämmin vuorovaikutus, lapsen arvostaminen yksilönä, herkkyys lapsen reaktioille ja myönteisen tuen antaminen kuuluvat kiistatta tavoiteltavaan aikuisrooliin. Lapsen emotionaalinen hyvinvointi ja sitoutuneisuus toimintaan riippuvat monin tavoin aikuisen tavasta toimia ja taitava työntekijä hallitseekin lapsen stimulaation, on sensitiivinen ja tarpeeksi autonominen. Hoiva voi olla epävakaa, vaikka hoitopaikka ja hoitajat eivät vaihdu, esimerkiksi hoidon epävakaas voi johtua siitä että hoitaja ei ole lapsen saatavilla päivän aikana tai päivittäiset rutiinit ovat puutteellisia (Rusanen 2011, 227). Esimerkiksi epäsensitiivinen aikuinen ei voi saavuttaa ja ylläpitää stimulaation ja autonomian tasapainoa yksin ammatillisen osaamisensa varassa. Lapsen tunnetilan herkästi tunnistava aikuinen sen sijaan vahvistaa lapsen emotionaalista hyvinvointia, mikä puolestaan rohkaisee lapsen tutkivaa käyttäytymistä ja sitoutuneisuutta toimintaan. Käytännössä aikuinen onnistuu juuri sensitiivisyytensä varassa päättämään, milloin on aika rikastuttaa toimintaa ja milloin on syytä vetäytyä. (Kalliala 2008, 67–69.)

Lapsen leikkiin liittyvältä aikuiselta vaaditaan ennen kaikkea sensitiivisyyttä, sillä hänen on tunnistettava lapsen luova leikki-idea ja autettava lasta kehittämään sitä edelleen ilman että tyrkyttää lapsen leikkiin omia ajatuksiaan. Ei riitä, että aikuinen luo edellytyksiä leikille ja havainnoi lapsia. Sensitiivinen aikuinen myös kannattelee ja laajentaa lapsen leikkiä aidon vuorovaikutuksellisesti. Koska responsiivinen opettaja rakentaa sen varaan, mihin lapsi on jo sitoutunut, hän hyväksyy lapsen aloitteet ja jatkaa niiden varassa eteenpäin. Kun lapsi toteaa että eläintarhan eläimillä on nälkä, aikuinen vahvistaa, että ne näyttävät todella nälkäisiltä. Responsiivinen opettaminen vaatii aikuiselta kykyä keskittyä käsillä olevaan hetkeen sen sijaan, että pyrkisi suuntaamaan tapahtumien kulkua kohti ennalta määritellyjä tavoitteita. (Kalliala 2008, 56–57.)

Pedagoginen ote ilmenee aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa monin tavoin, aikuinen voikin ilmaista huolenpitoaan ja sitoutuneisuuttaan ilmein ja elein,

puheen, vaikenemisen ja liikkeiden avulla (Kalliala 2008, 30–31). Turvallinen leikkiympäristö on leikin perusta, jos lapset eivät tunne oloaan turvalliseksi, he eivät tällöin pysty uppoutumaan leikkiinsä. Kun aikuinen on fyysisesti lähellä ja psyykkisesti saatavilla, eli läsnä, lapset voivat lähteä tutkimaan maailmaa luottavaisin mielin. Päiväkodissa aikuisen saatavilla olo onnistuu luontevimmin pienryhmissä. Pikkulapset käpertyvät usein tiiviisti kiinni aikuiseen ennen kuin alkavat leikkiä, toisinaan he tarvitsevat turvallisuustankkausta myös kesken leikin. Ystävällinen katse tai halaus aikuiselta on silloin paikallaan, koska myös aikuisen ja lasten välinen näköyhteys vaikuttaa parivuotiaiden leikkiin. (Kalliala 2008, 50–52.)

Turvallisuus perustuu ennakoitavuuteen ja kontaktin vakauteen: puhelimeen tyhjästi katsovasta aikuisesta ei ole tunneankkuriksi. Pidättäytyvät ja etäiset aikuiset saattavat tällaisissa tilanteissa hätistää lapset takaisin leikkiin ymmärtämättä, että se saattaa johtaa rauhattomaan vaeltamiseen intensiivisen leikin sijasta, koska lapsi kokee tulevansa torjutuksi turvaa hakiessaan eikä pysty enää keskittymään leikkiinsä. Leikkiä kunnioittavan ilmapiirin luominen vaatii tietoisista aikuisroolin pohdintaa, yhteisiä periaatteita ja niiden noudattamista. Myös luopuminen toisten aikuisten seurasta lasten hyväksi on tärkeä askel päiväkodin leikkikulttuurin uudistamisen tiellä, vapaa leikkiaika ei nimittäin ole aikuisten hengähdystauko, jolloin he voivat keskittyä rupattelemaan keskenään. (Kalliala 2008, 50–52.)

Päivähoitoon liittyy muutamia erityispiirteitä verrattuna kotona hoidettavaan lapseen. Lasta hoitaa tehtävään koulutettu henkilö lapselle sopeutetussa ympäristössä, toiminta perustuu lapsiryhmiin ja toiminta tavoittaa lähes kaikkia lapsia eri yhteiskuntakerrostumista viimeistään esikouluikässä. Jotta huolenpidosta tulisi lapsen emotionaalista kasvua tukeva ja lapselle myönteisessä mielessä merkittävä, on aikuisen ja lapsen välille muodostuttava kuitenkin lämmin suhde. Lapsi tarvitsee myötämielisiä ja häneen lämpimästi suhtautuvia aikuisia ja tämä vaatimus on ehdoton. (Kanninen & Sigfrids 2012, 53–54.) Lapsen näkökulma hahmottavalla sensitiivisellä kasvatustyyllillä on havaittu olevan yhteys lapsen suotuisaan mielialaan ja jopa negatiivisten tunteiden ja masennuksen ennaltaehkäisyyn, jonka taustalla on turvallisuudentunne joka muodostuu lapsen luottamuksesta aikuiseen (Rusanen 2011, 271).

Kallialan (2008, 262–263) mukaan sensitiiviset aikuiset ovat yksi laadukkaan varhaiskasvatuksen välttämättömistä ehdoista. Hänen tutkimuksensa perusteella kun aikuinen on kerran syvällisesti herkistynyt kohtaamaan lapsen, hän ei hevin suostu hyväksymään ailahtelevaista ja ulkokohtaista työtettä, vaikka enemmistö näin toimisikin. Myös oikein osuva aktivointi ja oikein mitoitettu autonomia vaativat aikuiselta herkkyyttä, mutta toisaalta taitava aktivoiminen vaatii myös osaamista jonka käyttöönottoa herkkyyks edistää mutta ei tuota.

Huono hoito heikentää tulevaisuudessa myös lapsen myöhempiä koulusuorituksia. Kouluvalmius laskee, kun lapset ovat varhaisvuosinaan stressaavassa ympäristössä, jossa hoitajat eivät ole oikeasti kiinnostuneita kasvatustehtävästään ja lapsen persoonallisuudesta ja jossa lapset eivät voi kehittää hoitajiinsa päivähoidossa pysyviä suhteita. (Keltinkangas-Järvinen 2012, 128.)

4.1 Lapsilähtöisyys

Lapsilähtöisen kasvatuksen perusolemus voidaan kiteyttää seuraavasti: kasvattaja kunnioittaa lapsen yksilöllisyyttä, suunnittelee ja rakentaa kasvatuskäytännöt lasten yksilöllisten tarpeiden mukaisesti, uskoo lapsen omaehtoiseen haluun ja kykyyn oppia ja kasvaa ja tekee mahdolliseksi lapsen omaehtoisin oppimisprosessin toteutuksen. Tämän lisäksi lapsilähtöisyydessä on tärkeää, että kasvatusprosessin sisällöt, tavoitteet ja menetelmät lähtevät lapsesta itsestään ja että leikki on lapsen omaehtoisin oppimisen luontaisin ilmenemismuoto. (Tahkokallio 2014, 28.)

Yleisesti hyväksyttyä lapsilähtöisyyden periaatetta ei ole helppo noudattaa käytännössä, tätä käsitettä selkiinnyttäessä lähdetäänkin liikkeelle jokaisen lapsen yksilöllisyyden kunnioittamisesta ja spontaanin oppimisen edellytykset luodaan niin, että jokainen lapsi huomioidaan yksilönä, ei vain osana ryhmää (Kalliala 2008, 22).

Kalliala (2008, 24–25) kirjoittaa että suomalaisessa kunnallisessa päivähoitossa pedagoginen ammatillisuus ja ammatillinen kunnianhimo eivät ole niin korkeassa asemassa, kuin saattaisi olettaa. Analyyttinen, varhaispedagoginen pohdinta ei ole itsestään selvää päiväkotikulttuurissa. Jopa puheen tasolla saavutettu yksimielisyys lapsilähtöisyyden vaatimuksesta muuttuu usein epäselväksi, kun kysytään, mitä se

merkitsee käytännössä aikuisen toiminnan kannalta. Päivähoidossa aikuisen roolisahan korostuvat avustaminen, saatavilla olo ja kuunteleminen. Puitteiden luominen sekä ajan ja tilan hallinnoiminen ovat niin ikään aikuisen vastuulla. Pallo on kuitenkin lapsilla, heidän tehtävänä on arvioida, milloin on perusteltua kääntyä aikuisten puoleen. Lapset voivat ottaa kontaktia aikuiseen kun he tarvitsevat apua, neuvoa tai lohdutusta, kun heillä on kysyttävää tai kun he kaipaavat muuten vain aikuisten juttuseuraa. Entä jos aikuinen viestittää, vaikka sanattomastikin, että lähestyminen ei ole toivottavaa?

4.2 Läsä oleva aikuinen

Lastentarhanopettajan työ mahdollistaa kokonaisvaltaisen suhteen lapseen aina perushoidosta opetukseen ja fyysisistä ja psyykkisistä tarpeista huolehtimiseen. Samaa työtä voi kuitenkin tehdä olemalla tai olematta psyykkisesti läsnä. Selvää on, että psyykinen läsnäolo mahdollistaa kokonaisvaltaisen suhteen lapseen, kun taas psyykkisen läsnäolon vähyys heikentää lapsen ja aikuisen välisen hyvän vuorovaikutussuhteen luomista ja ylläpitämistä. Psyykinen läsnäolo on kokemuksellinen tila, jossa ihminen on avoin sekä omille että toisten tunteille ja ajatuksille. Tilassa yksilö on sitoutunut työhönsä ja siellä oleviin ihmisiin, tässä tapauksessa päiväkodissa ollessa lapseen. Läsä oleva aikuinen pystyy huomioimaan lasten käyttäytymistä ja siihen liittyviä kokemuksia. Se, että ymmärretään lapsen kokemus eli erityyppinen ja -tasoinen mielellinen suhde maailmaan tai itseensä, on käyttäytymisen taustatekijöiden summa. (Kivijärvi & Keskinen 1999, 52–53.) Psyykinen läsnäolo ilmenee käyttäytymisen tasolla verbaalisesti ja nonverbaalisesti (Kivijärvi & Keskinen 1999, 55).

5 TYÖMOTIVAATIO JA ASENNE

Tyytyväisyys työssä lisää työhön sitoutumista, parantaa tuottavuutta ja palvelualltiutta sekä halukuutta auttaa työtovereita (Sinokki & Virtanen 2014, 31). Päiväkotityössä tämä mielestäni tarkoittaa käytännössä sitä, että lasten laadukkaaseen hoitoon ja opetukseen panostetaan, palvelualltius voidaan rinnastaa lasten tarpeiden huomioimiseen ja täyttämiseen ja työtovereita auttaessa keskitytään myös oman tiimin toiminnan tukemiseen.

Omien motivaatiotekijöiden tunnistaminen on tärkeää koska ihminen sitoutuu parhaiten rooleissa joista on sisäisesti motivoitunut. Työstä voidaan käyttää sanaa kutsumusammatti, jos ihminen valitsee itsellensä ammatin puhtaasti sisäisistä motivaatioistaan lähtien, välittämättä ulkoisesta arvostuksesta tai palkkiosta. Parhaiten sisäiset motivaatiot näkyvät niissä asioissa joiden suorittamisesta ihminen nauttii ilman että siitä seuraisi mitään erityistä palkkiota, lopputulosta tai kiitosta. Rahan ansaitseminen ei ole keskeisellä sijalla motivaatiotekijöissä, vaan motivaatio liittyy läheisesti ihmisen yleiseen tyytyväisyyteen ja onnellisuuteen. (Airo, Rantanen & Salmela 2008, 52–58.)

5.1 Työhyvinvointi laadukkaan työn perustana

Amerikkalainen psykologian professori ja tutkija Martin Seligman on määritellyt hyvinvointia ja hänen ajattelunsa perustuu vahvasti positiiviseen psykologiaan. Seligmanin ajattelussa hyvinvointi koostuu kaikkiaan viidestä elementistä, joiden yhteisvaikutus säätelee ihmisen hyvinvointia ja autenttisen onnellisuuden kokemusta. Nämä elementit ovat positiivinen tunne, kytkeytyminen ja mukaan pääseminen, vuorovaikutukselliset ihmissuhteet, elämän tarkoitus ja määränpää sekä aikaansaannokset. Hänen käyttämässään viiden ulottuvuuden hyvinvointiluokittelussa on yhteys työn ja hyvinvoinnin välillä. Positiivinen tunne viestii työnilosta, kytkeytyminen työyhteisön hengestä, elämän tarkoitus ja päämäärä organisaation visiosta, tavoitteista ja yksilön työhön liittyvistä tavoitteista sekä aikaansaannokset organisaation, työyhteisön ja työntekijöiden saavutuksista. (Sinokki & Virtanen 2014, 25–27.)

Seligmanin onnellisuustutkimuksissa korostetaan sitä, että jokaisen työ voi olla nykyistä tyydyttävämpää, mikäli ihminen hyödyntää vahvuuksiaan ja muokkaa työnsä niiden mukaisesti. Työn merkityksellisyyttä lisää erityisesti se, miten sen koetaan hyödyttävän muita ja miten oma toiminta liittyy tähän kokonaisuuteen. Kutsumuksesta tehtyä työtä voidaan yleisesti pitää merkinä merkityksellisyydestä. (Carlsson & Järvinen 2012, 32.)

Työhyvinvointi tarkoittaa jokaisen yksilön hyvinvointia, eli henkilökohtaista tuntea ja viretilaa, että koko työyhteisön yleistä viretilaa, mutta ennen kaikkea se on yksilöiden ja työyhteisön jatkuvaa kehittämistä suuntaan jossa jokaisella on mahdollisuus kokea työn iloa ja onnistumisia. Näitä syntyy työn imussa, jolla tariutetaan positiivista työhyvinvoinnin voimaa. Työn imussa eli niin sanotussa flow –ilmiössä näkyy parhaiten ihmisen uppoutuminen tekemäänsä työhön ja imuilmiössä jopa fyysiset tarpeet, kuten nälkä, saattavat unohtua. (Kehusmaa 2011, 14–17.) Hyvä työyhteisö on tuottava ja viihtyisä ja sinne on mukava tulla. Tällaisen työyhteisön piirteitä ovat turvallisuus, työn mielekkyys, ammattitaidosta huolehtiminen, kuorituksen sopivuus, sujuva yhteistyötoiminta ja yhteenkuuluvuutta vahvistavat sosiaaliset suhteet. (Kehusmaa 2011, 23.)

5.2 Työn ilo

Työtään rakastava ja työnsä merkitykselliseksi kokeva saa usein innostuksen tarttumaan. Vaikka asenne, arvot ja motivaatio ovat pitkälti yksilöllisiä, syntyy työyhteisöihin myös yhteistä arvoa ja motivaatiota. (Sinokki & Virtanen 2014, 179.) Työntekijän motivaatiota edistää sopivan haasteellinen työ, joka vastaa työntekijän ominaisuuksia, arvoja ja tavoitteita sekä työntekijän elämäntilanteeseen, myös positiivisuus ja innostuminen vaikuttavat motivaatioon. Oma asenne vaikuttaa huomattavasti työntekijän hyvinvointiin ja varsinkin jos työ on kutsumus, se tuottaa tekijälle tyydytystä. Voimakasta työn imua ja tyytyväisyyttä kokevien työntekijöiden on monissa tutkimuksissa todettu saavan aikaan huomattavasti laadukkaampaa ja tuloksellisempaa työtä kuin työnsä välttämättömäksi pahaksi tuntevat. (Sinokki & Virtanen 2014, 202–212.)

Työn mielekkyys tulee intohimosta tehtävän tarkoitukseen tai tavoitteeseen. Ihmisten intohimot työtä kohtaan tapaavat kehittyä ja muuttua elämän edetessä. Nuorena työelämään päästessä työn mielekkyys ja intohimo saattavakin koostua positiivisessa mielessä näyttämisen halusta, tällöin halutaan hoitaa asioita ja osoittaa että pystytään ottamaan vastuuta. Työelämässä kauemmin olleet ymmärtävät, että pystyvät suoriutumaan vastuusta ja asioiden hoidosta, jolloin intohimot ja motivaattorit työtä kohtaan saattavat muuttua. Vasta sen jälkeen kun ihminen tietää pystyvänsä hoitamaan työnsä, löytyvät myös oikeanlaiset työtavoitteet jotka motivoivat eniten ja joita kohti ihminen haluaa pyrkiä parhaalla mahdollisella tavalla. (Thomas 2000, 52). On tärkeä tiedostaa millaisesta työstä on luontaisesti motivoitunut, koska tällä on suuri vaikutus työelämän, sekä samalla vapaa-ajankin, laatuun (Thomas 2000, 60).

Yleisesti voidaan sanoa, että motivaation perusluonne säilyy varsin muuttumattomana läpi aikuiselämän. Puhuttaessa perusluonteesta, tarkoitetaan sisäistä motivaatiota. Se on yleensä pitkäkestoista, kun taas kun taas ulkoiset motivaatiotekijät ovat lyhytkestoisia ja häviävät kun ihminen on saavuttanut tavoitteensa. (Airo ym. 2012, 66.)

Työ voi ja saa tuottaa iloa. Tuntiessamme työssä onnellisuuden tunteita, myös innovatiivisuus, ongelmanratkaisukyky ja luovuus lisääntyvät. Nämä piirteet lisäävät merkittävästi sekä henkilökohtaista että yhteisöllistä tuottavuutta. Useimmiten kuitenkin ulkoiset kannustimet nähdään työmotivaation peruspilareina, näistä yleisimpiä ovat palkka ja bonukset. Yleensä oletetaan että työntekijä on sitä motivoituneempi ja saa aikaan parempia suhteessa siihen mitä enemmän hän saa ulkoisia kannustimia. Jos ihminen kuitenkin saa työstään riittävästi rahaa elintasonsa ylläpitämiseen ja kokee työssään olevansa tasavertainen muihin työntekijöihin verrattuna, muuttuvat rahalliset kannustimet merkityksensä ja tärkeämmäksi muodostuvat sisäiset kannustimet eli henkilön oma kokemus siitä, että se, mitä hän tekee, on nautinnollista. Kokonaisuudessaan työn palkitsevuutta ei siis kannata sekoittaa ulkoisiin palkitsemisen malleihin koska työn ilon ja nautinnollisuuden kokemus ei tule niiden kautta. Työn ilo tulee työntekijästä itsestään, hänen tunteestaan että työn

tekeminen on kokonaisvaltaisesti nautinnollista ja iloa tuottavaa. (Carlsson & Järvinen 2012, 51–53.)

Työn ilo ja innostus syntyvät siitä, että työntekijä kokee olevansa sekä työnsä että elämänsä tekijä. Hän ei tässä tapauksessa koe olevansa ulkopuolinen, se jolle tapahtuu, jota kohdellaan hyvin tai huonosti vaan hän on se joka luo itse omaa elämäänsä. Ihmisen on otettava oma tilansa, mutta hän myös tarvitsee onnistuakseen työnantajan ja työtovereiden täyden luottamuksen sillä koko työyhteisön tuki on tärkeää. (Hämäläinen 2001, 130.) Motivoituminen työyhteisössä sisältää välittämisen, joka näkyy käytännössä. Se ottaa toisen huomioon ja näkee hänet arvokkaana, ei vain sanojen vaan myös tekojen tasolla (Hämäläinen 2001, 187).

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Työn aiheeksi valikoitui lopulta se, miten asenne ja motivaatio vaikuttavat lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen. Työelämässä tarvitaan aitoa kiinnostusta siihen mitä tekee jotta työ on tuloksellista ja varsinkin lasten kanssa työskennellessä oma motivaatio työtä kohtaan on tärkeä osa laadukasta varhaiskasvatusta. Huomioitavaa on erityisesti myös se, että tutkimuksessa päiväkotityytyväisyydestä vanhemmat ovat yleisesti ottaen tyytyväisiä lastensa kohteluun päivähoitossa ja henkilökunnan välittävään suhtautumistapaan, mutta silti he kehittämistoiveissaan korostivat lapsen yksilöllisen huomioimisen sekä toisista välittämisen tärkeyttä päiväkotikasvatuksessa (Hujala, Junkkari & Mattila 2006). Aikaisemmat tutkimukset ja läpi käyty teoriaosuus tukevat varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä joka on tärkeää lapsen kehityksen kannalta. Tällöin myös päiväkodissa luodut vuorovaikutussuhteet vaikuttavat positiivisesti lapsen kasvuun. Päiväkotityöntekijöiden hyvä vuorovaikutus lapsiin onkin tärkeä aspekti myös vanhempien mielestä.

Aihetta lähemmin sivuavia opinnäytetöitä löytyi muutamia. Olsen (2015) Tampereen ammattikorkeakoulusta on esimerkiksi selvittänyt työn ilon merkityksiä vuorovaikutussuhteissa, Hattukangas (2014) on opinnäytetyössään tutkinut lämmintä vuorovaikutusta päivähoitotyön perustana, Laitinen, Runqvist ja Ruskela (2015) Metropolian ammattikorkeakoulusta ovat tarkastelleet varhaiskasvattajien käsityksiä lapsen sensitiivisestä kohtaamisesta ja leikin tukemisesta ja Kanninen (2009) Laurea-ammattikorkeakoulusta on tutkinut lapsen ja aikuisen välistä sanatonta viestintää esiopetusryhmässä. Kukin opinnäytetyö liittyy vuorovaikutussuhteen luomiseen lapsen kanssa, mutta suoranaisesti asenteen ja motivaation tarkastelua vuorovaikutussuhteen luomiseen ei ole tarkasteltu, joten tutkimustietoa aiheesta on vielä varsin vähän.

6.1 Tutkimusongelma ja tutkimuksen teoreettinen rajaus

Päätutkimusongelma selvittää sitä, miten päiväkotityöntekijöiden asenne ja motivaatio vaikuttavat lapsen kanssa muodostuvaan vuorovaikutussuhteeseen. Tutkimuksessa selvitetään myös miten asenne ja motivaatio työhön näkyvät ja ovatko kaikki sitoutuneita päiväkodin toimintaan.

Tutkimuksessa käytetty teoria pohjaa siihen, mitä työmotivaatio on ja miten se näkyy työssä. Aiheesta löytyvää tietoa voi soveltaa muokattavaksi siihen, mitä työmotivaatio on nimenomaan varhaiskasvatusympäristössä. Bowlbyn ajatuksiin ja tutkimuksiin perustuva kiintymyssuhdeteoria sekä Ainsworthin kehittämät kolme kiintymysmallin pääluokkaa ovat myös keskeisessä roolissa tutkimuksen teoriaosuudessa.

6.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Kvalitatiiviseksi eli laadulliseksi nimitetyt tutkimukset rakentuvat aiemmista, tutkittavasta aiheesta tehdyistä tutkimuksista ja muotoilluista teorioista, empiirisistä aineistoista (suurimaksi osaksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja) sekä tutkijan omasta ajattelusta ja päättelystä. Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen (määrällinen) tutkimus siis eroavat siinä, että niiden tutkimusasetelmat ovat erilaisia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2016.)

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimusperinteessä voidaan käyttää haastattelua tiedonkeruumuotona. Silloin kyse on enemmän tai vähemmän avointen kysymysten tai keskusteluteemojen esittämisestä valituille yksilöille tai ryhmille. Yleensä kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastatellaan valittuja yksilöitä ja haastattelun perusmuoto on avoin kysymys tai teema. Tulkinta jakautuu koko tutkimusprosessin ajalle eikä aineiston totuudellisuudella ei ole merkitystä, koska tutkimus ja analyysi kohdistuvat juuri käsillä olevaan aineistoon. Aineisto on mitä on. (Kurkela 2016.)

Haastattelua siis käytetään tutkimusaineiston saamiseksi, aineisto puolestaan on tarkoitus analysoida ja tulkita tutkimuskysymyksen selvittämiseksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka 2016). Tässä osiossa käyn läpi aineiston keruun prosessin, alustavan kyselyn, haastattelun ja analysointimenetelmät.

Aineiston keruu. Tavoitteena oli saada mukaan kuusi eri päiväkotia. Materiaali kerättiin lastentarhanopettajan näkökulmasta. Aineiston keruu tapahtui kahdessa eri vaiheessa, joihin kuului alustava kysely ja haastattelu.

Kysely ja haastattelu olivat luottamuksellisia. Haastattelussa lastentarhanopettaja määritteli hyvän vuorovaikutussuhteen elementit ja sai tuoda esille omia huomioitaan muun henkilökunnan asenteen ja motivaation vaikutuksesta vuorovaikutussuhteen muodostumiselle, mikäli löytyi jotain negatiivisia huomioita, tarkasteltiin sitä miten ne näyttäytyivät lasten kanssa muodostuvissa vuorovaikutussuhteissa.

Tutkimuksen tuloksista toivottiin mahdollisimman neutraaleja, eli rehellisiä, ilman että haastateltavat kaunistelivat vastauksiaan positiivisempaan suuntaan. Opinnäytetyöstä keskusteltiin aluksi päiväkodin johtajan kanssa. Tavoitteena oli, että tutkimuksen aihe pysyy luottamuksellisena ja pelkästään johtajan sekä haastateltavan tiedossa, jotta tutkimustulokset olisivat mahdollisimman rehellisiä, mikä kävi ilmi heti saatekirjeessä (Liite 1). Johtajan toivottiin halutessaan ehdottavan haastateltavaa henkilöä, joka varmasti olisi motivoitunut työhönsä ja osaisi keskustella vilpittömästi työyhteisön toiminnasta.

Tarkoituksena ei ollut nostaa esille negatiivisuutta ja ongelmakohtia, vaan tutkia sitä miten työntekijöiden käyttäytyminen, motivaatio ja asenne vaikuttivat siihen, millä tavalla he lähestyvät lapsia, huomioivat heidät, innostavat ja tukevat heitä sekä luovat turvallista kasvuympäristöä. Aiheen toivottiin pysyvän luottamuksellisena juuri sen takia, jotta muu henkilökunta ei tiennyt mitä asiaa tutkitaan ja näin ollen he eivät voineet muuttaa käyttäytymistään myöskään sen vuoksi, että mitään moitittavaa ei löytyisi. Ihannetilanteessa päiväkotien ryhmät toimivat hyvin ja henkilöstö toimii lapsilähtöisesti ja on motivoitunutta työhönsä.

Alustava kysely. Kyselyn tarkoituksena oli valmistaa haastateltava haastatteluun ja sen sisältöön. Kyselylomakkeessa (Liite 2) oli kysymyksiä samasta aiheesta joita käsiteltiin haastattelussa, mutta suppeammin. Tavoitteena oli, että haastateltava valmistautui kyselyn avulla haastatteluun paremmin, tarkkailtuaan lomakkeen kysymysten avulla ryhmänsä toimintaa muutaman viikon ajan.

Haastattelu. Haastatteluun varattu aika oli noin 30 min. Keskustelun aihetta oli pohjustettu aikaisemmalla kyselyllä, joka on lähetetty haastateltavalle lastentarhanopettajalle. Haastattelussa aihepiirejä tarkasteltiin laajemmin ja kyselylomake toimi tukipohjana haastattelun edetessä, josta lastentarhanopettaja saattoi nostaa esille huomioitansa.

Haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna. Kaikille haastateltaville esitettiin samat kysymykset samassa järjestyksessä. Joidenkin määritelmien mukaan puolistrukturoidussakin haastattelussa – kuten teemahaastattelussa – voidaan vaihdella kysymysten järjestystä. Haastattelulle on mietitty teemat, mutta niiden lisäksi on valmisteltu tarkkoja kysymyksiä, jotka kaikki esitetään haastateltaville. Puolistrukturoitu haastattelu sopii tilanteisiin, joissa on päätetty haluttavan tietoa juuri tietyistä asioista, eikä haastateltaville näin ollen ollen haluta tai ole tarpeellista antaa kovin suuria vapauksia haastattelutilanteessa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2016.)

Keskustelussa perehdyttiin asenteen ja motivaation merkitykseen vuorovaikutussuhteen luomisessa, miten hoitajan ja opettajan asenne lapsiin heijastuu vuorovaikutustilanteissa ja millä tavalla negatiivinen suhtautuminen voi vaikuttaa lapsen kanssa toimimiseen.

Analysointi. Aineiston ollessa kasassa haastattelut litteroitiin tekstimuotoon. Litteroinnilla tarkoitetaan esimerkiksi nauhoitetun puhemuotoisen aineiston puhtaaksi kirjoittamista ja mikäli itse kieli ja sen käyttö ei ole tutkimuksen kohteena, ei litteroinnissa tarvitse välttämättä merkitä haastattelua erikoismerkkejä käyttäen, esimerkiksi keskustelun tauot huomioiden, vaan riittää että kaikki puhutut lauseet ja virkkeet saa ylös (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2016).

Aineistoa analysoidessa käytettiin sisällönanalyysinä teemoittelua. Teemoja eli keskeisiä aiheita muodostetaan useimmiten aineistolähtöisesti etsimällä tekstimasasta sen eri haastatteluja, vastauksia tai kirjoitelmia yhdistäviä (tai erottavia) seikkoja, mutta myös teorialähtöinen, jonkin tietyn viitekehyksen tai teorian mukaisesti ohjautuva teemoittelu on mahdollista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2016). Aineistonanalyysin valmistuttua haastatteluiden äänitteet ja kyselylomakkeet tuhoettiin.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kaikki tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla. Haastatteluihin osallistui viisi lastentarhanopettajaa eri päiväkodeista. Tutkimustuloksissa ei käy ilmi haastateltavien nimiä tai päiväkodeja jossa he työskentelevät, tällä varmistettiin tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetti. Haastateltavat ovat osallistuneet tutkimukseen vapaaehtoisesti vasta sen jälkeen, kun olivat tietoisia haastattelun tavoitteista ja sisällöstä, joten tutkimuksen eettisyys on myös hyvin taattu.

Kyseiset lastentarhanopettajat olivat etukäteen saaneet saatekirjeen, jossa kerrottiin haastattelutavoitteista ja sisällön aihepiireistä, joten haastateltavat pystyivät omalla ajallansa valmistautumaan kyseiseen hetkeen. Jokainen haastateltava oli etukäteen miettinyt omia vastauksiaan tai kirjannut ajatuksiaan ylös saamalleen kyselylomakkeelle. Haastattelut sujuivat tämän vuoksi joutuisasti koska kysymykset eivät olleet haastateltaville täysin uusia ja vastaukset olivat jo osittain valmiiksi mietittyjä, lisäksi haastatellessa lastentarhanopettajilla oli mahdollisuus kysyä mahdollisista epäselvyyksistä ja tutkimuksen toteuttaja pystyi ohjaamaan haastattelun aikana haastateltavaa pysymään aiheessa, mikäli tämä ei vastannut suoranaisesti kysytyyn kysymykseen.

Tutkimuksen luotettavuus on saatujen vastausten pohjalta hyvä, koska haastateltavat ovat omasta halustaan osallistuneet tutkimukseen ja pystyneet etukäteen miettimään vastauksiaan. Otanta on kuitenkin pieni, joten tulokset eivät ole yleistettävissä. Haastateltavat haettiin satunnaisotannalla kaikista Vaasan päiväkodeista ja yhteydenottoja eri päiväkotiin oli useampia kuin haastatteluun mukaan lähteneitä. Luotettavuus ei ole täysin yleistettävissä myöskään sen vuoksi, koska haastattelusta

kieltäytyneiden kaikkia syitä ei tiedetä, vähemmän motivoituneet lastentarhanopettajat eivät välttämättä ole olleet kiinnostuneita osallistumaan jolloin haastatteluun on saattanut osua juuri ne lastentarhanopettajat joiden työympäristö on motivoituneempi kuin muissa päiväkodeissa jonka vuoksi myös tutkimustuloksissa tuli esille paljon positiivisia asioita verrattuna negatiivisuuksiin.

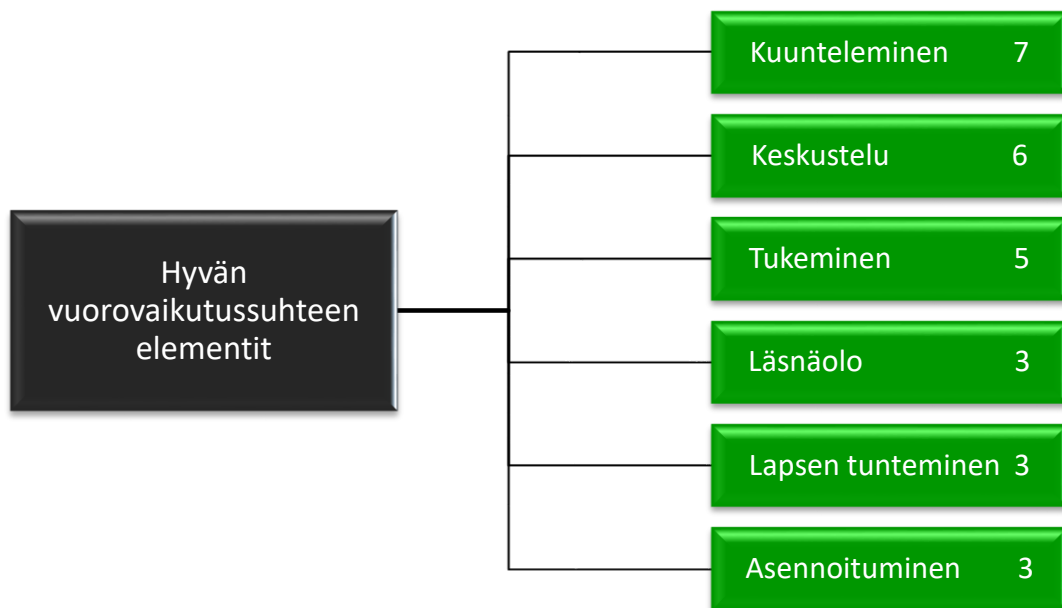
7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksen aineisto hankittiin haastatteleamalla viittä eri lastentarhanopettajaa. Jokainen heistä työskenteli eri päiväkodissa jotka valittiin satunnaisesti kaikkien Vaasan päiväkotien joukosta. Valmiit haastattelut litteroitiin, jonka jälkeen vastaukset teemoiteltiin poimimalla haastateltavien käyttämiä ilmaisuja ja esimerkkejä. Yksi lastentarhanopettaja on voinut käyttää vastauksessaan useampaakin ilmaisua tai esimerkkilannetta liittyen kysymykseen, joten näitä saattaa olla paljonkin enemmän kuin haastateltavia. Kutakin teemaa tarkastellaan lähemmin kohta kohdalta, jolloin nähdään mistä ilmaisuista teema koostuu. Tuloksia käydään läpi samassa järjestyksessä missä kysymykset on esitetty haastateltaville (Liite 3) ja tekstissä on suoria lainauksia haastatteluista, tällä haluttiin saada haastateltavien ääni tarkemmin kuuluville ja lainaukset tukevat samalla tulosten analyysia.

Tutkimuksessa haluttiin selvittää nimenomaan sitä, miten asenne ja motivaatio näkyvät päiväkotien jokapäiväisessä toiminnassa erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, miten ne vaikuttavat muodostettavaan vuorovaikutussuhteeseen ja miten haastateltavat kokivat työhön sitoutumisen sekä koulutustason merkityksen.

7.1 Vuorovaikutussuhteen elementit

Aluksi haastateltavia pyydettiin määrittelemään mistä elementeistä hyvä vuorovaikutussuhde muodostuu. Haastateltavien vastauksista nousi esiin 26 ilmaisua, jotka muodostivat kuusi eri teemaa (ks. Kuvio 1).

Kuvio 1. Hyvän vuorovaikutussuhteen elementit.

Kuunteleminen (7). Kaikki haastateltavat painottivat kuuntelemisen merkitystä. Teema koostuu kahdesta ilmaisusta, kuuntelemisesta ja vastaanottamisesta. Lapsen kuunteleminen aidosti kun tällä on asiaa ja hänen vastaanottamisensa vuorovaikutustilanteissa nousi kaikissa vastauksissa esille lähes ensimmäisenä vuorovaikutuksen elementtinä.

”Sä oot vastaanottavainen ja kiinnostunu siitä [...] mitä toinen sanoo ja mitä, mitä lapsella on asiaa sulle ja kuuntelet.”

”Että tulis heti aamulla heti semmonen että se lapsi tuntee kans sen, että nyt mä oon tullu ja mut on otettu tänne vastaan ja sillä lailla.”

Keskustelu (6). Teema muodostui kuudesta eri ilmaisusta, joita olivat keskustelu ruokapöytäkeskustelu, non-verbaali kommunikointi ja yksi haastateltava ilmaisi asian niin, että on oikeasti aikaa jutella lasten kanssa.

”...samoin ruokapöytäkeskustelut, [...] siinä tulee tosi hyviä keskusteluja sillä lailla et tulee tavallaan tutuksi se lapsi ihan niinku sillä lailla vähän syvemmältä.”

”...mitä pienempi lapsi niin sitä [...] jotenki tärkeempää se katsekontakti, vaikka hiljanen katsekontakti lapsen kanssa tai hymy ja pieni silitys silloin tällöin päähän tai tuohon olkapäähän ja syli ja paljo justiinsa on just tätä non-verbaalista.”

Keskustelussa lapsen kanssa koettiin tärkeäksi antaa lapselle aikaa sanoa sanottavansa jotta lapsi saa oman näkemyksensä kerrottua. Yksi haastateltavista kertoi varsinkin rauhallisten tilanteiden hyödyntämisen olevan tärkeää, esimerkiksi aamun hetket, jolloin lapsia on vielä vähän paikalla ja keskustelut heidän kanssaan ovat ihania tilanteita koska on aikaa jutella lasten kanssa kunnolla.

Tukeminen (5). Haastateltavat kuvailivat lapsen tukemisen olevan yksi avain hyvään vuorovaikutukseen. Ilmaisuja teemaan tuli viisi, jotka koostuivat auttamisesta, tukemisesta, kannustamisesta, positiivisesta puhetyylistä ja äänenkäytöstä sekä siitä, että kaikki lapset pääsevät vaikuttamaan. Lapset tarvitsevat kokonaisvaltaista tukea päivän aikana monilla eri osa-alueilla, jolloin aikuisen rooli kannustavana kasvattajana nousee tärkeäksi.

”...ton mä haluisin siihen vielä sanoa tuo positiivinen puhetyyli ja äänenkäyttö. Että jos sä oikeen niinku aina valitat niille lapsille ja oot aina sellanen negatiivinen, aina sellasella kireellä äänellä, niin se vesittää sitä hyvää vuorovaikutussuhdetta.”

”Monet lapset saattaa olla hiljasia, niin keskustelujen ja semmosen tukemisen ja kannustamisen kautta mun mielestä ne pääasiallisesti.”

Läsnäolo (3). Yksi haastateltava kiteytti kaiken muun mainitsemansa hyvän vuorovaikutussuhteen muodostumisen edellytykselle läsnä olemisen alle, kun taas toiset haastateltavat ilmaisivat läsnäolon olevan nimenomaan tilanteissa aidosti mukana olemista.

”...se läsnäolo on siinä kans kaiken A ja O että, että sä oot oikeesti siinä tilanteessa läsnä ettet vaan vastaile ”joo joo” ja jatkat [...] omia ajatuksia...”

Lapsen tunteminen (3). Haastatteluista kolmessa mainittiin eri tavoin lapsen tunteminen, koska tämä koettiin edellytyksenä päiväkodin aikuisten kykyyn huomioida lapset erilaisina ja tunnistamaan heidän tapansa ja luonteensa jotka vaativat myös aikuisilta asennoitumista eri lapsiin eri tavalla, eri tilanteissa.

”...toiselle sun pitää kauheen lempeästi ja miettiä et kuinka sä sen asian sanot ja toiselle taas täytyy sanoa tiukasti [...], meitä on erilaisia ihmisiä.”

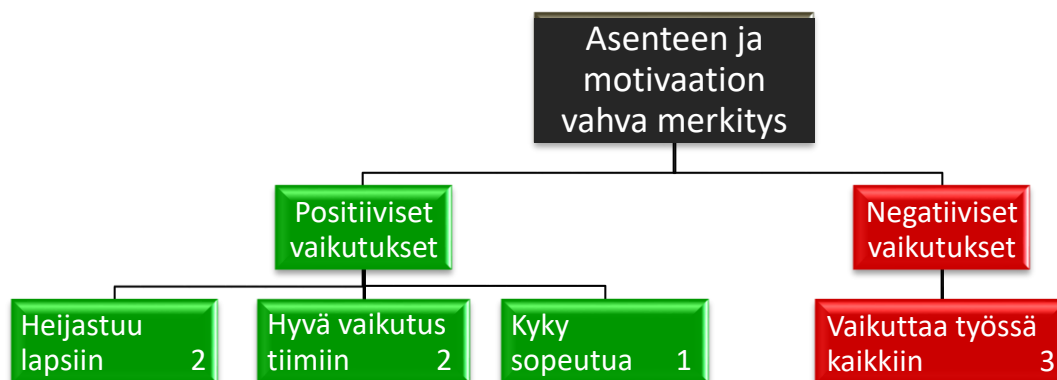
Asennoituminen (3). Aikuisen suhtautuminen lapseen on iso tekijä. Lapsi aistii mikäli aikuinen on kiinnostunut hänestä aidosti. Lapsen kohtaaminen ja halu nähdä lapsi yksilönä olivat haastateltavien mielestä huomioonotettavia piirteitä hyvän vuorovaikutussuhteen syntymiselle. Yksi haastateltavista koki myös erityisesti juuri itse asenteen olevan yksi merkityksellisimmistä elementeistä hyvässä vuorovaikutussuhteessa.

”...tärkeintä on se että on positiivinen se kohtaaminen, elikkä sä huomioit sen lapsen positiivisella tasolla ja siinä on hyvä olla mukana lämpöä.”

”Että lapsi aistii jos, jos sullon lasta kohtaan semmonen negatiivinen asenne vaikka sä kuinka yrittäisit peittää sitä niin se aistii sen.”

7.2 Motivaation ja asenteen merkitys

Kysymyksellä haluttiin selvittää mikä merkitys motivaatiolla ja asenteella on lasten kanssa työskennellessä ja miten se näkyy työssä. Haastatteluissa jokainen haastateltava ilmaisi motivaatiolla ja asenteella olevan yleisesti todella vahva merkitys; kaksi haastateltavaa totesi sillä olevan *”tosi iso merkitys”*, yksi haastateltava *”vahva merkitys”*, yksi kertoi sillä olevan *”erittäin suuri merkitys”* ja yksi mielsi sen *”tosi tärkeäksi”*. Näiden vaikutukset työhön pystyi jakamaan kahteen teemaan, *positiivisiin* ja *negatiivisiin* vaikutuksiin. Ilmaisuja positiivisten vaikutusten teemoihin oli viisi ja negatiivisiin kolme (ks. Kuvio 2).

Kuvio 2. Asenteen ja motivaation merkitys työskentelyssä

Positiiviset – heijastuu lapsiin (2). Haastateltavat kertoivat hyvän asenteen ja motivaation olevan yhteydessä lasten toimintaan ja käyttäytymiseen. Positiivinen ote työhön loi heidän mukaansa hyvää ilmapiiriä koko ryhmään ja henkilökunnan iloisesta motivaation tarttuvan lapsiin. Toinen heistä mielsi positiivisiksi vaikutuksiksi hyvinvoinnin sekä turvallisuudentunteen lisääntymisen, toinen motivaation tarttumisen lapsiin, joka näkyy lapsen suorituksissa eri tilanteissa, kuten projekteissa.

”...silloin ku on motivoitunu työntekijä niin [...] se tarttuu lapsiin ku aletaan jotain projektia tekeen innostuneesti niin lapset on siinä ihan eri tavalla innostuneesti mukana...”

Positiiviset – hyvä vaikutus tiimiin (2). Haastatteluissa todettiin positiivisen motivaation ja asenteen vaikuttavan oman tiimin toimintaan myönteisesti. Haastateltavat kuvailivat hyvin asennoituneen ja motivoituneen työntekijän vaikuttavan koko tiimin väliseen vuorovaikutukseen ja tempaisevan helpommin myös muita tiimin jäseniä mukaan toimimaan lapsia sekä myös muuta henkilökuntaa innostavasti.

”...tiimin ja lasten välinen vuorovaikutus [...] on paljo tärkeempää ku jotku ulkoset puitteet tai lelut tai mikä tahansa, et se on mun mielestä se ydin siinä koko hommas.”

Positiiviset – kyky sopeutua (1). Yksi haastateltava yhdisti positiivisen motivaation ja asennoitumisen kykyyn sopeutua työssä vastaantuleviin tilanteisiin ja muutoksiin helposti. Hoitoon saapuvasta lapsesta voidaan saada ennakkotietoa muutakin kautta kuin mitä lomakkeista tai vanhempien kanssa käydyistä keskusteluista saattaa

käydä ilmi, esimerkiksi työntekijä saattaa kuulla jotain negatiivista lapsesta tai hänen vanhemmistaan aikaisemman hoitopaikan henkilökunnan sanomana. Positiivisesti asennoitunut työntekijä suhtautuu kuulemastaan huolimatta tasavertaisesti lapseen ja hänen perheeseensä, ilman että antaa negatiivisten puheiden vaikuttaa käyttäytymiseensä heitä kohtaan.

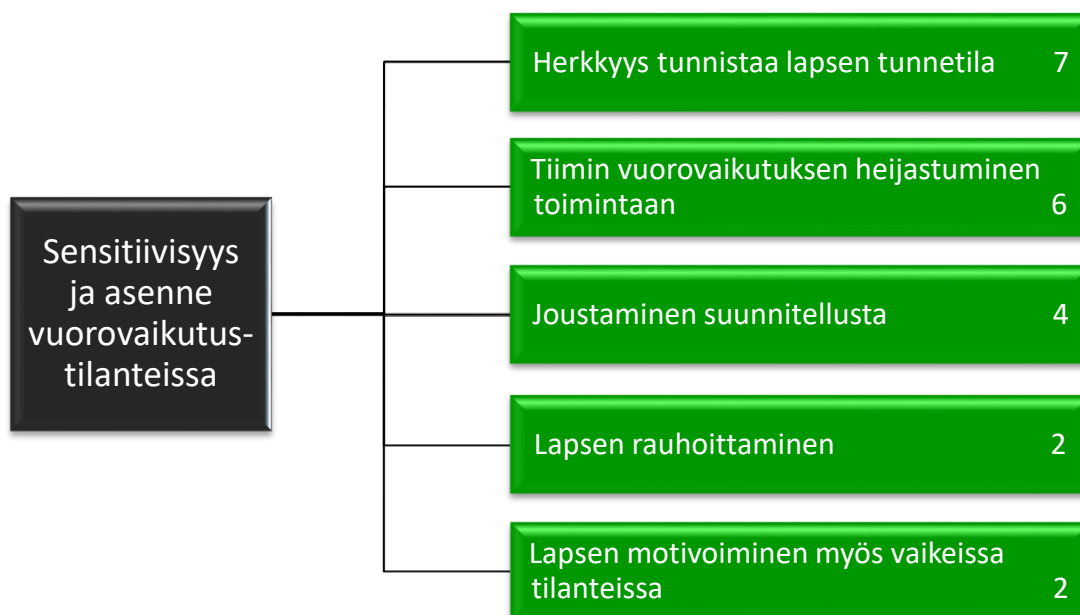
”... joku päivä saattaa joku vaate olla hukassa ja sit äidille onki katastrofi, [...] et tää on vähä tämmöstä, mennään siellä, soljutellaan välissä niin.”

Negatiiviset – Vaikuttaa työssä kaikkiin (3). Kolme haastateltavaa koki negatiivisen asenteen ja motivaation työhön vaikuttavan koko ryhmän toimintaan. Yhden haastateltavan mukaan ihminen joka ei nauti työstään näyttää sen tahtomattaan myös toiminnassaan. Huonosti asennoitunut ja motivoitunut työntekijä vaikutti yhden haastateltavan mielestä erityisesti tiimin toimintaan lannistamalla myös muita työntekijöitä kun sama aaltopituus muiden kanssa puuttuu ja tavoitteet eivät olekaan yhteisiä. Yksi haastateltavista ilmaisi myös lasten aistivan negatiivisen asenteen ja tämän vaikuttavan ilmapiiriin varsinkin kyseisen negatiivisesti työhönsä tai lapsiin suhtautuvan ihmisen kanssa toimiessa.

”Koska jos tänne tulee sillä lailla että kuhan tästäki päivästä jotenki selviää niin kyllähän se näkyy siinä työssä.”

7.3 Sensitiivisyys ja asenne vuorovaikutustilanteissa

Kolmannessa kysymyksessä käsiteltiin sensitiivisyyden ja asenteen näkymistä tiimissä vuorovaikutustilanteissa lasten kanssa. Vastauksissa käytettiin esimerkkitapauksia ja –tilanteita päiväkodin arjesta, ei yksittäisiä ilmaisuja, joiden pohjalta myös vastausten teemat on koottu. Esimerkkejä oli yhteensä 21, jotka on jaettu viiteen eri teemaan (ks. Kuvio 3).

Kuvio 3. Sensitiivisyys ja asenne vuorovaikutustilanteissa

Herkkyys tunnistaa lapsen tunnetila (7). Moni haastateltava koki sensitiivisyyden ja asenteen näkyvän erityisesti aikuisen herkkyydessä huomata ja tunnistaa lapsen tunnetila. Esimerkeissä korostui lapsen aito tunteminen ja tämän kautta yksilöllisyys, jonka kautta aikuinen pystyy näkemään missä tunnetilassa lapsi on ja miten häntä kannattaa lähestyä. Vastauksissa näitä tilanteita olivat päivähoitoon vastaanottaminen huonon aamun jälkeen, konfliktitilanteet, erilaiset suoritus-tilanteet, aremman lapsen huomioiminen, leikin rikastuttaminen, lapsen pienten reaktioiden merkitys ja pahan mielen huomaaminen sekä mitä eri lapsilta pystytään vaatimaan tietyissä tilanteissa.

”...meidän täytyy olla niinku antennit koholla, et missä tunnetilassa se menee se lapsi että, et mitä mä voin häneltä vaatia ja mitä mä huomaan et mitä hän pystyy tekemään.”

”...aikalailta sillain niinku korvat höröllä tavallaan, että [...] nähdään jos jollain lapsella on vaikka paha mieli ja sit siihen puututaan.”

”...kun sä huomaat että jollain [...] on tarve päästä aikuisen lähelle [...], huomioidaan se lapsi ja otetaan se vastaan ja tota niin mennään sinne ja

niinku oikeesti ollaan siinä, siinä tilanteessa ja hetkessä mukana, että sillä omalla läsnäololla.”

”... jos ne innostuu tekemään [...] vaikka jotaki juttua, niin siihen aikuinen aina tuo niinku uutta ja sit se saa taas uutta pontta se projekti...”

Vastauksista pystyi huomaamaan yhtenäisyyden aikuisen herkkyyden korostamisessa, yhden haastateltavan ilmaisemasta ns. ”antennit koholla” olemisesta, jolloin tarkkailemalla lapsia aikuinen pystyy näkemään missä olotilassa lapsi menee ja samalla tulkitsemaan miten lapsi myös vastaanottaa aikuisen kontaktia. Haastateltavien esimerkeissä tuli esiin seuraavia tilanteita; aran lapsen kohdalla on tartuttava hetkiin jolloin lapsi on vastaanottavainen ja saadaan helpommin mukaan tekemiseen, konflikteja ratkoessa pitää huomata miten ja millä sävyllä lapsen kanssa keskustele jotta asia saadaan selvitettyä tai yleisesti herkkyyden nähdä mikä lapsi pystyy tekemään mitään ja mitä tältä vaatii, ikä voi olla sama mutta lapsi kehittyy eri tavalla eri osa-alueilla ja tämä on tärkeää ottaa huomioon. Leikin rikastuttaminen käsittelee esimerkiksi aikuisen taitoa rikastuttaa leikkiä sopivassa tilanteessa ja antaa lapsille siihen uusia elementtejä joka kannattelee sitä pidemmälle, varsinkin pienempien lasten kohdalla tämä on tärkeää.

Tiimin vuorovaikutuksen heijastuminen toimintaan (6). Useassa esimerkissä mainittiin tiimin välisen yhtenäisyyden ja hyvän vuorovaikutuksen vaikuttavan myös asennoitumiseen lasten kanssa toimiessa. Yksi haastateltava kertoi motivoituneen tiimin saavan aikaan parempaa toimintaa ja sen olevan tuloksellista, koska koettiin että itsekriittisyyttä omaava tiimi voi kehittää toimintaansa muuttamalla huonoksi havaittuja toimintamalleja ja näin pystytään tukemaan lapsia yksilöllisemmin. Toisessa haastattelussa nostettiin esiin rennon sekä hyvän hengen ja yhteistyön tiimissä näkyvän suoraan toiminnassa lasten kanssa. Sama korostui myös kahden muun haastateltavan kokemuksissa joista toisessa huumori työntekijöiden kesken näkyi myös aikuisten ja lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa, jolloin kaikesta ei tehdä niin vakavaa, toinen ilmaisi henkilökunnan kommunikoinnin ollessa hyvä myös pitkälti ilman sanoja toimiminen ja eleillä viestimällä pystyy vaikuttamaan toiminnan sujuvuuteen.

”...meillä toimii niinku kemiat hirveen hyvin tässä ryhmässä, niin se tavallaan näkyy kyllä siinä työssäkin, et me ollaan jotenki samoilla linjoilla koko ajan ja täällä niinku hyvät ideat lentää ja jotenki me ollaan päästy semmoseen [...] hyvään yhteistyöhön.”

Joustaminen suunnitellusta (4). Neljässä eri esimerkissä puhuttiin joustamisen taidosta. Neljässä eri esimerkissä tuli esiin sama asia, joustaminen jo suunnitellusta toiminnasta lasten kiinnostuksen kohteiden mukaisesti. Koettiin että tehdyt suunnitelmat ja projektit eivät ole kiveen hakattuja eikä niiden pitäisi ollakaan, vaan kuten yksi haastateltavista ilmaisi, kuunnellaan herkällä korvalla lasten toiveita ja lähde-tään toteuttamaan suunnitelmia sen mukaan mistä lapset innostuvat koska näin toiminnasta saa myös enemmän irti.

”...joustamista, että vaikka on suunniteltu joku tietty juttu niin siitä pystytään sitte niinku antaa periks, että eihän sitä väkisin vedetä vaan se pitää mennä vähä sen tilanteen ja hetken mukaan.”

”Mikä on se osa-alue siitä mistä lapset innostuu. Ja sitte aina niinku vähä muutta-maan niitä omia suunnitelmia ja niinku lähtemään [...] siihen mukaan mikä lapsilta tulee.”

Lapsen rauhoittaminen (2). Sensitiivisyyden ja asenteen kerrottiin näkyvän kyvyssä rauhoittaa lapsi erilaisissa tilanteissa niin, että tämä pystyy osallistumaan ryhmän toimintaan esimerkiksi ilman pahaa mieltä, vanhempien ikävää tai aggressiivista olotilaa.

”Oikeestaan päivittäin tulee sellasia tilanteita että, on vaikee jäädä hoitoon [...]. Sen ajan saa syyliä ja saa haleja ja [...] silitellään niin kauan että on hyvä olla ja pystyy siitä jatkamaan taas.”

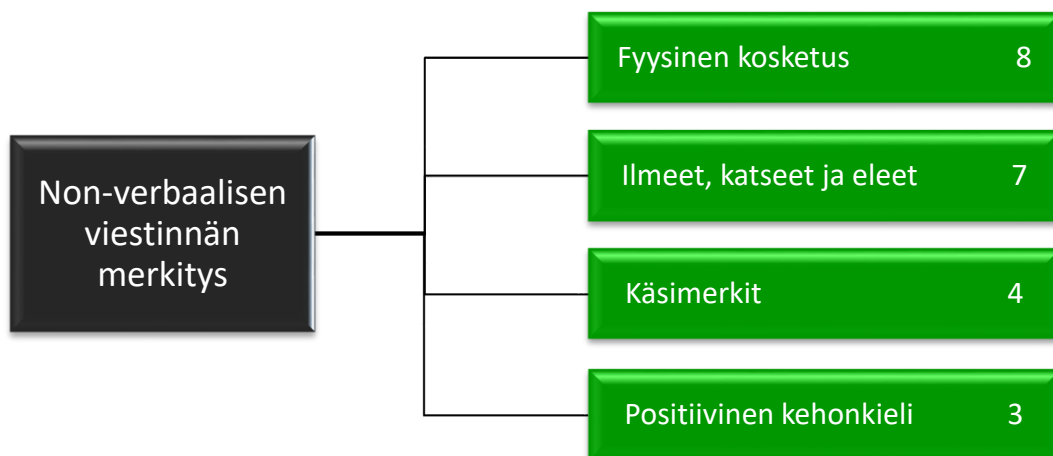
Lapsen motivoiminen myös vaikeissa tilanteissa (2). Haastatteluissa ilmaistiin päiväkotityön sisältävän myös niitä raskaita päiviä, jolloin työntekijän stressi tai yksinkertaisesti huono päivä voi vaikuttaa annettavaan työpanokseen, varsinkin jos lapsiryhmässä on useampia tuen tarpeessa olevia lapsia jotka vaativat henkilökun-

nan läsnäoloa, tukea ja motivointia. Tällöin olisi tärkeää, että oma olotila ei vaikuttaisi lapsen kanssa toimimiseen negatiivisesti ja sensitiivisyys ja asenne nähtiinkin kykynä pystyä keskittymään tekemiseen myös näinä hetkinä. Tarpeen vaatiessa voi muiden tiimiläisten kanssa sopia, että he ottavat tilanteen haltuun mikäli itsellä tulee olo ettei pysty keskittymään työhön, vaan tarvitsee hengähdystauon.

”...sanotaanko [...] et kuinka paljon sä jaksat sen lapsen eteen tehdä. Onko sulla vähä niinku lyhyempi pinna tänään, ei nyt noinkaan mutta [...] se että kuinka sä jaksat inspiroida ja silleen motivoida sitä lasta enemmän...”

7.4 Non-verbaalisen viestinnän merkitys

Tutkimuksessa haluttiin myös selvittää miten non-verbaalisuus näkyy vuorovaikutustilanteissa vai näkyykö ollenkaan ja mitä merkitystä sillä lasten kanssa työskennellessä on. Non-verbaalisuus on sanatonta viestintää joka käsittää esimerkiksi katseet, eleet, ilmeet, kosketukset, liikkeet ja vartalon asennot. Muutamassa haastattelussa nostettiin esille verbaalisen ja non-verbaalisen kommunikoinnin yhtenevyyden tärkeys ja painotettiin positiivisten non-verbaalisten eleiden kertovan vielä enemmän ihmisestä kuin puheen kautta annetut kehu ja hyväksyntä. Koettiin vahvasti, että ristiriidassa oleva puhe ja non-verbaalisuus on lapselle haitallista. Ilmaisuja haastatteluissa kertyi 23, jotka muodostivat neljä teemaa (ks. Kuvio 4).

Kuvio 4. Non-verbaalisen viestinnän merkitys.

Fyysinen kosketus (8). Haastatteluissa mainittiin usein erilaiset fyysiset kosketukset ja ilmaisuja teemaan tuli kahdeksan kappaletta, jotka koostuivat käden olkapäälle laittamisesta, kädestä pitämisestä, silittelystä, pienistä kosketuksista, satuhieronasta sekä halailemisesta. Kosketusten kautta ilmaistaan lapselle tämän olevan tärkeä ja minä aikuisena huomaan sinut sekä niiden avulla pystytään hyvin myös rauhoittamaan lapsia heidän ollessaan rauhattomia esimerkiksi ryhmätilanteissa.

”...pieni kosketuskin niin sillä sä osotat että se lapsi on tärkeä...”

”Ollaan istutaan takana ja laitetaan käsi olkapäälle esimerkiksi, niin se rauhoittaa lasta aina tosi kovaa, tai otetaan kädestä kiinni...”

”...on paljon silitetty ja niinku ohimennessä et hipastaan tuosta tai päätä tai näin.”

Ilmeet, katseet ja nyökkäykset (7). Erilaisia ilmaisuja kertyi kohtaan seitsemän kappaletta, joiden tueksi haastateltavat antoivat esimerkkitalanteita joissa kyseisiä eleitä käytetään useimmiten. Silmiin katsomista ja katseita käytetään paljon sekä positiivisten että negatiivisten asioiden huomaamiseen, joissa usein nyökkäykset liittyvät hyvien asioiden huomioimiseen, kun taas pään pyöritykset ja kulmien kurtistamiset auttavat lasta ymmärtämään että se mitä hän on tekemässä tai aikoo tehdä, ei ole suotavaa. Hymyily mainittiin neljässä haastattelussa tehokkaaksi keinoksi antaa lapselle huomiota tämän hakiessa turvallista aikuista sekä välitöntä positiivista palautetta, varsinkin niissä tilanteissa kun lapsi on huono vastaanottamaan suullista palautetta vaikka se olisikin myönteistä.

”...meillon myös tällöisiä [...] joita ei saa kehua, he ottavat niinku sen tavallaan negatiivisena vaikka olis positiivista niin silloin on hyvä vaan niinky hymyillä [...] ja nyökätä et ”noniin, nyt sä onnistuit” mut ei sano sitä ääneen niin silloin kaikki on hyvin.”

”Mut joskus se hymy ja silmiin katsominen voi olla tehokkaampaa ku ne hyvät sanat.”

Käsimerkit (5). Haastateltavat pitivät käsimerkkien käyttämisestä ja etenkin peukalon näyttäminen lapsen suoriutuessa hyvin oli suosittu tapa. Käsimerkkejä käytettiin myös ilmaisemaan lapselle muista asioista, kuten sormen nostaminen huulien eteen joka tarkoittaa tämän olevan liian äänekkäällä tuulella tai kämmenen nostaminen lapsen kasvojen eteen, kun hänen täytyy odottaa vuoroaan aikuisen käydessä keskustelua toisen lapsen kanssa, jotta tämä ei puhu asiaansa kaikkien päälle.

”...ylöspäin peukalo niin hyvä hyvä [...] joskus jostain vähä kauempaaki ku joku tekee jotain hienoo asiaa niin usein näyttää peukkua, että mahtava juttu.”

Positiivinen kehonkieli (3). Kahdessa eri haastattelussa mainittiin lasten kanssa keskustellessa tärkeäksi osoittaa olevansa läsnä tilanteessa ja kuuntelevansa näyttämällä se yksinkertaisilla kehon liikkeillä, eli kumartamalla lapsen korkeudelle ja nojaamalla tähän päin jutellessa. Eräs haastateltavista kertoi kehonkielen olevan yksi avain siihen, että lapsi uskaltaa ja haluaa lähestyä aikuista, koska tämä näyttää siltä että on valmis vastaanottamaan lapsen hellyydenosoituksia. Avoimen sylin merkitys siis on koettu tärkeäksi.

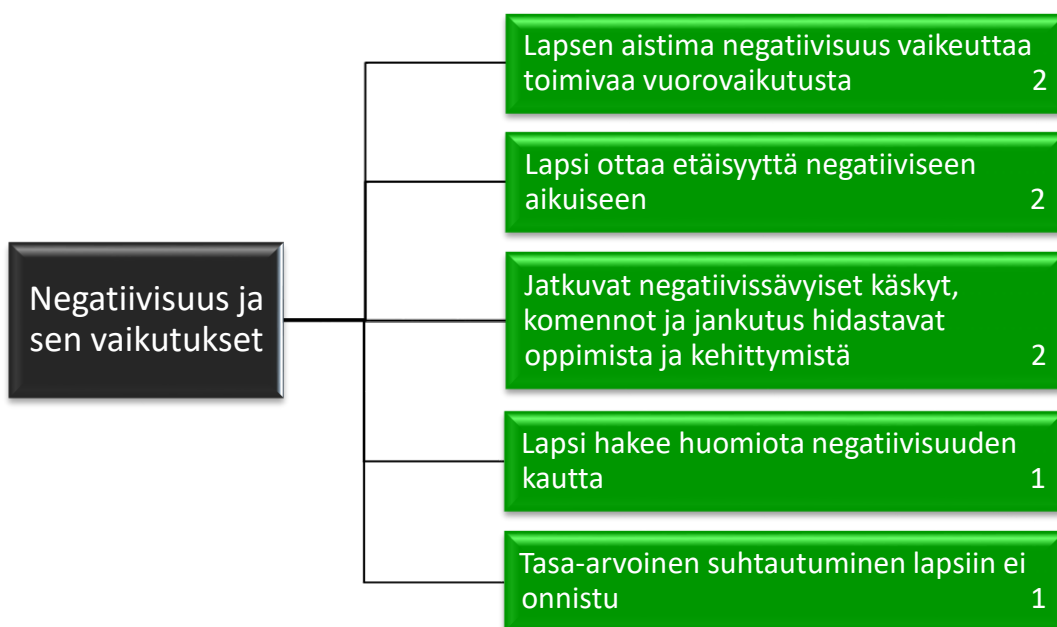
”...ku lasten kaa käy jotain keskustelua, esimerkiks ristiriitatilanteitten selvittelyä [...]niin mä meen aina kyykkyy, et mä en johda sitä keskustelua sieltä korkealta vaan että lasten kaa [...] silmien tasolle...”

”Ja sitte sellainen että on niinku avoin syli, et ku istuu niin, istuu niin että siihen voi tulla halaamaan.”

7.5 Negatiivisuus ja sen vaikutukset

Kysymyksellä haluttiin selvittää millä tavalla negatiivinen suhtautuminen voi vaikuttaa lapsen kanssa toimimiseen ja miten tämä näkyy käytännössä. Haastatteluissa käytettiin esimerkkitilanteita havainnollistamaan sitä, miten vuorovaikutussuhteen laatu heijastuu lapsen käyttäytymisessä, mikäli se on aikuisen suunnalta negatiivisävytteistä.

Vastauksissa oli hajontaa, mikään teema ei noussut selkeästi esille, mutta jokainen esimerkki on yhtäläillä merkittävä kun pohditaan negatiivisen suhtautumisen vaikutuksia. Esimerkkitalanteita oli kahdeksan, jotka on jaettu viiteen eri teemaan (ks. Kuvio 5).

Kuvio 5. Negatiivisuus ja sen vaikutukset.

Lapsen aistima negatiivisuus vaikeuttaa toimivaa vuorovaikutusta (2). Haastateltavat kokivat aikuisen negatiivisuuden näkyvän varsinkin vuorovaikutussuhteessa lasten kanssa. Esimerkeissä korostettiin eritoten non-verbaalisuuden tärkeyttä, lapset lukevat aikuisia paljon pelkästään heidän käyttäytymisensä perusteella, jolloin non-verbaalisten eleiden täytyy kulkea samassa linjassa sanallisen kommunikoinnin kanssa että lapsi pystyy suhtautumaan aikuiseen luontevasti. Lapset aistivat jos aikuisella on negatiivissävyinen suhtautuminen heitä kohtaan.

”... se lapsi joutuu sellaseen negatiiviseen kierteeseen siinä ryhmässä jos aikuisella itellä tulee semmonen olo et ”voi ei, mä en kestä tota lasta”, koska se lapsi just varmaan kiinnittää eniten huomiota tähän non-verbaalisuuteen.”

Lapsi ottaa etäisyyttä negatiiviseen aikuiseen (2). Luonnollisesti lapset viihtyvät paremmin sen aikuisen lähellä, joka antaa tälle positiivista huomiota, on kannustava

sekä lämminhenkinen. Haastatteluissa kävi ilmi, että negatiivissävyisen aikuisen kohdalla lapsi ottaa helposti tähän etäisyyttä, eikä esimerkiksi uskalla tulla sanomaan hänelle jos on jotain mikä painaa mieltä ja sulkeutuu mieluummin, kuin sanoisi ääneen tälle mikä vaivaa. Lasten erilaisuus ja herkkyyys vaihtelevat ja mikäli aikuinen ei osaa olla sensitiivinen herkemmän lapsen kohdalla, vaan töksäyttelee asioita, voi tämä väärä lause pahoittaa lapsen mielen pitkäksikin aikaa ja tämä näkyy varsinkin etäisyyden ottamisena kyseiseen aikuiseen.

”... jos on vaikka semmonen aikuinen joka saattais olla, olla tota niin vähä negatiivissävyinen, [...] niin kyllä ehkä lapset hakeutuu enemmän sinne sen positiivisen aikuisen luo.”

Jatkuvat negatiivissävyiset käskyt, komennot ja jankutus hidastavat oppimista ja kehittymistä (2). Haastateltavat olivat vahvasti sitä mieltä, että pitkällä tähtäimellä kehittymistä tapahtuu vain silloin kun asioita käsitellään positiivisen kautta. Yksinkertaisia asioita käsiteltäessä on parempi muistuttaa lasta tämän taidoista ja tsemppata hyvään suoritukseen, kuin alkaa valittelemaan sitä kun tämä ei taaskaan tottele tai yritä edes oppia tekemään asioita oikein. Jankuttaminen ja negatiivisten asioiden korostaminen johtaa negatiivisuuden kierteeseen, joka vain pahentaa lapsen oloa ja vaikuttaa myös aikuisen olotilaan.

”... se lapseen menee paljo paremmin perille jos sä vetoat sen johonkin hyviin ominaisuuksiin, että ”sähän osaat jo seistä”, et ei sanota että ”älä huuda” ...”

”...ainakaan se ei tee kellekkään hyvää että, vaikka nyt olis joku asia menny huonosti niin se pitäis yrittää kääntää positiivisesti että sitä voidaan kehittää.”

Lapsi hakee huomiota negatiivisuuden kautta (1). Aikuisen negatiivinen suhtautuminen on myös yhteydessä lapsen tapaan hakea huomiota negatiivisuuden kautta. Teennäiset hymyt ja kehut eivät tyydytä lapsen huomiontarvetta. Mikäli lapsi kokee, ettei aikuinen ole aidosti huomionnut tätä muutoin kuin pahanteossa, tämä pyrkii hakemaan aikuisen huomiota negatiivisen kautta.

”... sitte se lapsi ku se kohtaa tämmösiä työntekijöitä jotka suhtautuu siihen negatiivisesti, niin [...] se lähtee hakemaan sitte sitä huomiota myös sillä negatiivisella puolella ku se on huomannu että se saa sen reagoimaan jollaki...”

Tasa-arvoinen suhtautuminen lapsiin ei onnistu (1). Yhdessä erimerkissä painotettiin, että negatiivisuudet ketä tahansa lasta kohtaan eivät saa näkyä, oli taustalla mitä tahansa henkilökohtaisuuksista työntekijän huonoon päivään, koska tämä vaikuttaa suoraan myös siihen, ettei aikuinen kohtele kaikkia lapsia tasa-arvoisesti. Mikäli negatiivinen suhtautuminen kohdistuu jatkuvasti vain tiettyyn lapseen, on asiasta syytä jutella tiimin kesken ja puuttua kyseiseen käyttäytymiseen.

”... mulla oli yks työntekijä ja meidän ryhmään tuli uusi lapsi ja hänelle selvis että [...] tää uuden lapsen äiti on tehnyt jotain pahaa hänen sukulaiselleen. Hänelle tuli heti niin semmonen vastaanottamaton olotila et [...] hän ei pysty ton lapsen kans tekemään töitä.”

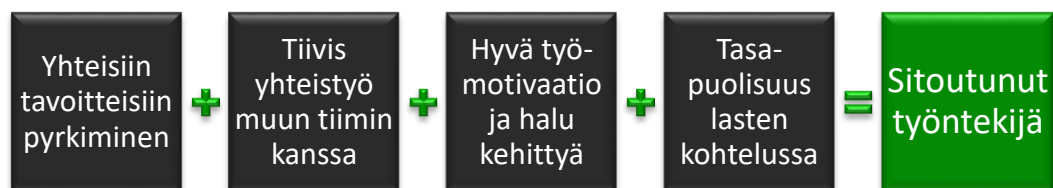
7.6 Työntekijöiden sitoutuminen

Haastateltavilta kysyttiin, ovatko työntekijät sitoutuneita päiväkodin toimintaan. Haluttiin myös selvittää, millä tavalla se näkyy lasten kanssa toimiessa, mikäli ei ole sitoutunut työhönsä päiväkodilla. Vastaukset on jaoteltu yksinkertaisesti sitoutuneisuuden tason mukaan ja analysoinnissa käydään läpi annettuja esimerkkejä tilanteista, joissa sitoutuneisuuden puute voi näkyä.

Viidestä haastateltavasta kolme oli sitä mieltä että henkilökunta on sitoutunutta, kaksi kertoi työntekijöiden olevan pääosin sitoutuneita. Sitoutuneisuutta kuvailtiin kaikissa vastauksissa hyvin samalla tavalla (ks. Kuvio 6). Sitoutuneet työntekijät pyrkivät yhteisiin tavoitteisiin ja ovat motivoituneita työstänsä, asioita tehdään yhdessä oman tiimin kanssa ja ongelmakohtiin halutaan puuttua ja niihin haetaan tiimin kesken parasta ratkaisua. Niin kutsuttua sooloilua ei juurikaan esiinny. Lapsia kohdellaan oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti, ikätasoon katsoen, mutta suosittelematta ketään erityisemmin. Kysymykseen haastateltavat vastasivat enimmäkseen oman tiiminsä toiminnan pohjalta, mutta pyrkivät peilaamaan myös muuta talon

henkilökuntaa. Oma tiimi on kuitenkin se, missä päiväkodin työntekijät viettävät eniten aikaa.

Kuvio 6. Sitoutunut työntekijä.

Vastauksissa työntekijää, joka ei ole sitoutunut, kuvailtiin neljällä eri esimerkillä. Sitoutumaton työntekijä saattaa puhua lapsille rumasti ja piikitellen, unohtaen roolinsa kasvattajana ja opettajana jonka tehtävä on kehittää lapsen taitoja tätä tukien ja kannustaen, yhdessä ongelmia ratkoen. Kaksi haastateltavaa kuvaili sitoutuneisuuden ja motivaation puutteen saattavan myös näkyä aina välillä nimenomaan soololuna, tehdään oman pään mukaan eikä keskustella muun tiimin kanssa toiminnasta. Viimeinen esimerkki ei liittynyt kyseisten päiväkotien työympäristöön, mutta on olennainen kysymystä ajatellen. Haastateltava totesi työtä päiväkodeilla tehtävän niin vahvasti persoonalla, joka vaikuttaa myös sitoutumisen tasoon, että jos työ on vain pelkkää työtä ilman oikeanlaista paloa työhön, niin se on kurjaa lapsen kannalta.

”... joinaki päivinä saattaa olla et ei välttämättä [...] kaikki oo niin moti-, motivoituneita ja sitoutuneita. [...] sit se menee ehkä siihen yksityisyrittelijäisyyteen [...], sitte unohtuu tavallaan [...] muut ryhmän jäsenet [...] ja tulee sitä välinpitämättömyyttä niinku niitä meidän toimintamalleja kohtaan ja [...] tehdään eri lailla ku on sovittu.”

7.7 Henkilökunnan koulutustaso

Viimeisellä kysymyksellä haluttiin selvittää mitä mieltä haastateltavat ovat koulutustason merkityksestä ja vaikuttaako se lapsen kanssa muodostettavaan laadukkaaseen vuorovaikutussuhteeseen. Kysymykseen vastattiin selkeästi mielipiteen perusteella kyllä tai ei, mutta vastaukset olivat pitkästikin perusteltuja, joten teemoittelua ei ole tehty, vaan nostettiin esille yhdistävät tekijät.

Vain yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että koulutustaso vaikuttaa asiaan. Haastateltava kuitenkin totesi, että se ei kaikilla näy, mutta joskus koulutuksen puuttuminen voi näkyä vahvastikin kun tietynlainen ammatillisuus puuttuu työstä. Vastaukset painottuivatkin selkeästi siihen, että koulutustaso ei vaikuta muodostettavaan vuorovaikutussuhteeseen, vaan motivaatio, asenne, persoona ja innokkuus ovat merkittävämpiä tämän muodostumisen kannalta. Koettiin, että korkeammalle kouluttautumisella, eli lastentarhanopettajat verrattuna lastenhoitajiin tai esimerkiksi sijaisiin, on enemmänkin vaikutusta työn kokonaisuuteen ja näkökulmaan miten tekee asioita. Vedettiin myös linja sen välille, että on luontevaakin että lastentarhanopettajille kuuluu selkeämmin pedagoginen vastuu, koska tähän he ovat kouluttautuneet, ja lastenhoitajilla on enemmän perushoitoa. Työn tekeminen lähtee kuitenkin loppujen lopuksi ihmisestä itsestään ja jos tiimi toimii yhteistyössä, itse kukin työntekijä saa tästä työkaluja toimintaansa joka edistää vuorovaikutusta lasten kanssa. Oma innostus, motivaatio, asenne, persoona ja kehittymisen halu koettiin tärkeämmäksi tekijäksi laadukkaan vuorovaikutussuhteen kannalta kuin pelkään koulutustasoon katsominen.

”... oma motivaatio ja asenne ja innokkuus ja tämmönen on se perusta sille että [...] tulee se laadukas, laadukas vuorovaikutus.”

” mä luulen et siihen eniten vaikuttaa, no tietenki persoona, mutta se työyhteisö ja varsinki se tiimi.”

”... meillä on mukava tiimi ja me ei riidellä keskenään, mutta asiat joskus voi riidellä keskenään ja mielipiteet. Mut se pitää hyväksyä. Ja sitte niistä yritetään päästä siihen lopputulokseen mikä on [...] lapsille paras.”

”... mä en niinku nää sitä ton koulutustason välillä, et se on enemmän niinku persoona- ja temperamenttikysymys.”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millainen merkitys motivaatiolla ja asenteella on lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutussuhteen syntymisessä. Lisäksi haluttiin saada tietoa siitä, mistä elementeistä hyvä vuorovaikutussuhde syntyy, miten sensitiivisyys ja asenne vaikuttavat vuorovaikutustilanteissa ja mikä non-verbaaliuuden osuus niissä on. Haluttiin myös selvittää miten työntekijöiden sitoutuminen työssä näkyy ja vaikuttaako koulutustaso lapsen kanssa rakennettavaan vuorovaikutussuhteen laatuun merkittävästi.

Haastatteluun osallistuneet lastentarhanopettajat työskentelivät eri päiväkodeissa ja vaihtelevasti eri-ikäisissä lapsiryhmissä. Lastentarhanopettajat olivat pystyneet valmistautumaan haastatteluun ja siinä käsiteltäviin aiheisiin muutaman viikon ajan, joten haastatteluissa nousi esiin harkittuja ja hyviä mielipiteitä sekä esimerkkejä joista koottu aineisto antoi monipuolista näkemystä motivaation ja asenteen merkityksestä kasvatustyössä.

Päiväkodin työntekijöiden roolissa korostuvat avustaminen, saatavilla olo ja kuunteleminen (Kalliala 2008, 24). Lastentarhanopettajia pyydettiin määrittelemään hyvän vuorovaikutussuhteen elementtejä ja vastauksissa olikin paljon yhtäläisyyksiä Kallialan tulkintaan kasvattajan roolista päiväkodissa. Kuunteleminen, keskustelu, tukeminen, läsnäolo ja lapsen tunteminen nousivat parhaiten esille ja haastateltavat olivat vahvasti yhteisillä linjoilla vastauksissaan. Lapsen näkeminen yksilönä on mahdollista silloin, kun pysähdytään hetkiin heidän kanssaan, eikä tehdä työtä niin että kahlataan päivän pakolliset asiat läpi keskittymättä lapseen itseensä.

Motivaation ja asenteen merkitys työskennellessä koettiin yhteisesti erittäin tärkeänä. Positiivinen motivaatio ja asenne olivat yhteydessä hyvänä vaikutuksena tiimiin ja lapsiin. Nämä kaksi asiaa korreloivat vahvasti keskenään. Hyvä työntekijä vaikuttaa tiimin väliseen vuorovaikutukseen ja rohkaisee helposti myös muita työntekijöitä toimimaan lapsia innostavasti. Lapset taas imevät innostumista aikuisista ja näyttävät sen toiminnassa. Hyvin asennoitunut työntekijä sopeutuu myös hel-

pommin muuttuviin tilanteisiin. Negatiivinen motivaatio ja asenne sen sijaan vaikuttavat päinvastaisesti kaikkiin, sekä tiimi että lapset reagoivat huonosti asennoituneen työntekijän toimintaan ja yleinen ilmapiiri kärsii.

Sensitiivisyyden ja asenteen näkyminen vuorovaikutustilanteissa nähtiin vahvimmin varsinkin herkkyydessä tunnistaa lapsen tunnetila, tiimin vuorovaikutuksen heijastumisena toimintaan ja joustamisena suunnitellusta. Haastateltavien vastauksissa on paljon yhtäläisyyksiä teoriaosuudessa läpi käytyihin asioihin. Rusasen (2011, 227) tiivistää juurikin lämpimän vuorovaikutuksen, lapsen arvostamisen yksilönä, herkkyyden lapsen reaktioille ja myönteisen tuen antamisen kuuluvan tavoiteltavaan aikuisrooliin. Myös Kanninen ja Sigfrids (2012, 54) ovat sitä mieltä, että lapsi tarvitsee ehdottomasti myötämielisiä ja häneen lämpimästi suhtautuvia aikuisia. Moni lastentarhanopettajista mainitsi ”antennit koholla” olemisen tärkeyden, jolla viitattiin erityisesti tilanneherkkyyteen. Aikuisen on oltava läsnä, jotta huomaa milloin lapsi helpommin vastaanottavainen ja milloin tämä saattaisi lähteä kokeilemaan esimerkiksi jotain uutta. Tiimin vuorovaikutuksen heijastumien toimintaan oli myös vahvasti esillä vastauksissa. Luonteeltaan kehittymishaluinen ja yhteen pelaava tiimi hakee eri tilanteisiin parhaita toimintamalleja ja on valmis muuttamaan vanhoja tapoja lasten edun kaltaisiksi. Hyvä kommunikointi auttaa myös tiimiä vaikuttamaan toiminnan sujuvuuteen. Joustaminen suunnitellusta edesauttaa erityisesti toimimaan lasten kiinnostuksen kohteiden mukaisesti ja luomaan toimintaa heidän kauttaan.

Non-verbaalisuuteen merkitys tiedostettiin haastateltavien kesken, eikä sitä missään tapauksessa vähätelty. Ristiriidassa oleva puhe ja non-verbaalisuus hämmäntävät lasta, eikä tämä koe aikuista luotettavaksi mikäli aistii että annettu hymy tai kohteliaisuus ei ole aito reaktio. Tuloksissa tuli ilmi, että on ehdottoman tärkeää että sanaton viestintä kulkee käsi kädessä ääneen puhutun puheen kanssa, koska ristiriidassa ne ovat lapselle haitallisia. Eniten non-verbaalisuus esiintyy tiimeissä fyysisenä kosketuksena lapseen tai ilmeinä, katseina ja eleinä. Esimerkiksi päivittäin annettavat aidot hellyydenosoitukset koettiin tärkeiksi, vaikka ovatkin jokseenkin pieniä eleitä, mutta näin välitetään lapselle että hänestä välitetään ja vahviste-

taan turvallisuudentunnetta. Kasvojen ja pään liikkeiden avulla pystytään viestimään lapselle monissa eri tilanteissa, välitöntä palautetta pystytään välimatkan taakakin antamalla lapselle lämmin hymy huomattaessa tämän tekevän jotain positiivista. Samoin negatiiviseen toimintaan pystytään puuttumaan pään pyöryksillä ja huolestuneilla katseilla, joskus nämä saattavat toimia paremminkin kuin sanallisesti annettu varoitus tai kiello. Kokonaisvaltainen kehonkieli nostettiin myös erään haastateltavan toimesta vahvasti esille. Vastaanottavainen ja helposti lähestyttävän näköinen aikuinen edesauttavaa lasta tulemaan juttusille, myös silloin kun lapsella on paha mieli ja hän kokee tarvitsevansa aikuisen turvaa ja läheisyyttä.

Ristiriitainen non-verbaalisuus ja puhe liittyy vahvasti negatiivisuuden näkymiseen toiminnassa. Yksi merkittävimmistä huonon ilmapiirin tekijöistä, joka nostettiin haastatteluissa esille, oli lapsen aistima negatiivisuus ja sen vaikutukset. Lapset lukevat aikuisia paljon pelkän käyttäytymisen perusteella ja ottavatkin helposti etäisyyttä kyseiseen aikuiseen, jonka huomaavat olevan niin sanotusti epäaito. Mikäli aikuinen tehostaa negatiivista vaikutusta puheella jossa korostetaan asioita, joita lapsi ei vielä osaa tai jälleen kerran pystynyt tekemään, on todennäköistä, että lapsi alkaa myös hakemaan aikuisen huomiota negatiivisuuden kautta jos tämä on ainut keino jolla aikuinen antaa tälle huomiota.

Työntekijöiden sitoutuneisuus päiväkodin toimintaan koettiin kunkin haastateltavan mielestä hyvinkin vahvana eikä huonoa sanottavaa juuri löytynyt. Vastauksissa puhuttiin enimmäkseen yksittäistapauksista, jolloin saatetaan puhua lapselle rumasti tai lähteä tekemään asioita oman pään mukaan, keskustelematta tiimin kanssa toiminnasta. Tuloksista pystytään siis tulkitsemaan, että päiväkodin henkilökunta on varsin sitoutunutta työhönsä joka oli erittäin positiivinen asia.

Koulutustasolla ei koettu olevan yhteyttä hyvän vuorovaikutussuhteen luomiseen lapsen kanssa, vaan työtä tehdään kokonaisvaltaisesti persoonalla ja oikeanlaisella asenteella. Mikäli varhaiskasvattajasta huokuu aito innokkuus ja lämpö tehtävää työtä kohtaan, ei kouluttamattomuuden koettu olevan este hyvän vuorovaikutussuhteen syntymiseen. Vain yksi eriävä mielipide nousi esille, jossa koulutustason ker-

rottiin vaikuttavan asiaan, mutta myöhemmin haastattelussa todettiin, ettei se kuitenkaan käytännössä kaikilla välttämättä näy. Voidaan siis päätellä, että korkea koulutustaso ei takaa vuorovaikutussuhteen hyvää laatua. Sen sijaan koulutustasolla kerrottiin olevan merkitystä enemmänkin työn kokonaisuuteen ja ihmisen näkökulmaan tarttua asioihin. Edelleen työnjaossa pedagoginen suunnittelu painottuu lastentarhanopettajille ja lastenhoitajat ovat enimmäkseen vastuussa perushoidosta, mutta mikään ei estä kumpaakaan tekemästä kumpiakin asioita. Loppujenlopuksi tiimi toteuttaa toimintaansa yhteistyössä, jolloin yhdessä sovittujen suuntaviivojen luominen ei ole koulutustasosta kiinni.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöni aiheen valinta ei aluksi ollut yksiselitteinen, mutta muodostui lopulta omien kiinnostuksenkohteideni sekä aikaisemman työkokemuksen kautta. Kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus ovat aina olleet kiinnostavia aiheita ja etenkin päiväkodissa työskennellessä näiden ymmärtäminen on osoittautunut tärkeäksi. Kiintymyssuhteen merkitystä itsessään on jo tutkittu paljon, mutta yhdessä opinnäytetyöni ohjaajan Kaisa Konttisen kanssa päädyimme näkökulmaan, jonka kautta aiheet ei vielä ole niin paljoa käsitelty, joten opinnäytetyöprosessi tuntui kiinnostavalta tästäkin syystä. Tarkastelemalla motivaation ja asenteen vaikutusta vuorovaikutussuhteen syntymiselle uskoin myös saavani lisää työkaluja omaan työhöni lastentarhanopettajana.

Opinnäytetyöni aihe muuttui kokonaan vuoden 2016 alussa ja uusi aihe muotoutui lopulliseen muotoonsa helmikuussa. Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun, koska koin tämän olevan luontevin tapa lähestyä aiheetta ja saada mahdollisimman kattavia vastauksia. Kyselyllä olisin saattanut saada laajemman otoksen, mutta haastattelun kautta arvelin saavani paremmin tietoa aiheesta, koska kysymykset olivat varsin laajoja ja lomakkeisiin vastatessa olisi helposti saattanut vastata laiskan tiivistetysti. Haastattellessa minulla oli mahdollisuus esittää tarkentavia kysymyksiä ja selventää haettua asiaa haastateltavalle, jolloin vastauksissa tuli esiin olennainen ja ne käsittelivät aiheetta laajasti.

Tavoittelin haastateltavaksi kuutta eri lastentarhanopettajaa, mutta valitettavasti en saanut kaikkia haastateltavia kasaan, vaan määrä jäi viiteen. Selvitin haastattelun mahdollisuutta useammastakin eri päiväkodista ennen kuin sain haastateltavat kokoon tai edes vastauksia yhteydenottoihini. Osaltaan asiaan vaikutti varmasti loppukevään ajankohta jolloin otin päiväkoteihin yhteyttä, joka on päiväkodeissa varsin kiireistä aikaa. En kuitenkaan kokenut, että tavoitteesta jääminen estäisi saamasta tarpeeksi kattavaa aineistoa ja sainkin yllättyä positiivisesti kun huomasin, kuinka hyvin lastentarhanopettajat olivat valmistautuneet haastatteluun. Tässä vaiheessa totesin ennalta lähetetyn kyselylomakkeen olleen hyvä ratkaisu.

Koin tutkimustulosten antaneen hyvää tietoa työntekijöiden motivaation ja asenteen merkityksestä, jotka tutkimustulosten perusteella ovat yksi perusta laadukkaan varhaiskasvatustyön toteuttamiselle. Teoria tukee vahvasti tuloksia, eikä vastauksissa noussut esille yllättäviä poikkeuksia. Tutkimustulokset antoivat kuitenkin vahvistusta alkuperäisiin käsityksiini siitä, että arvokas ja tuottava varhaiskasvattaja tekee työtä nimenomaan asenteella ja motivaatio työtä kohtaan on avainasemassa. Tutkimus antaa myös paljon hyviä tapausesimerkkejä tilanteista, joissa non-verbaalisen viestinnän merkitys korostuu entistä tärkeämmäksi. Näiden esimerkkien kautta pysyy myös itse työssään kiinnittämään huomiota omaan non-verbaaliseen toimintaansa ja miten sitä voisi vielä lähteä kehittämään.

Kiinnostavia jatkotutkimuskohteita voisivat olla tarkempi perehtyminen siihen, mikä vahvistaa työmotivaatiota ja asennetta, eli mistä tekijöistä ne koostuvat ja miten niitä voi päiväkotiyhteisössä vahvistaa, sekä mahdollisesti kysely päiväkodin lasten vanhemmille jossa selvitetään miten he kokevat laadukkaan varhaiskasvatuksen ja mitä he olettavat päiväkodin työntekijöiltä. Kiinnostavaa olisi tietää, nouseeko esille samoja asioita kuin omassa tutkimuksessani vai vaativatko vanhemmat lastensa hoitajilta jotain muuta jolla voidaan vahvistaa vuorovaikutussuhdetta.

LÄHTEET

- Airo, J-P., Rantanen, J. & Salmela, T. 2008. Oma ura, paras ura. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino Oy.
- Bowlby, J. 1969. Attachment and loss. Volume 1: Attachment. Lontoo. Pimlico.
- Carlsson, M. & Järvinen, K. 2012. Mielekäs työ: uuden ajan uraopas. Helsinki. Sanoma Pro Oy.
- Hughes, D. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. Suom. Liisa Ritanen. Tampere. Tammerprint Oy.
- Hujala, E., Junkkari, P. & Mattila, S. 2006. Tutkimuspuheenvuoro: Päivähoidon toimivuuden arviointia. Toim. Leena Turja. Viitattu 1.2.2016. http://www.peda.net/verkkolehti/jyu/varhaiskasvatus?m=content&a_id=42
- Hämäläinen, P. 2001. Jaksamisesta innostumiseen: työssä ja elämässä. Porvoo. WS Bookwell Oy.
- Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki. Yliopistopaino.
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Juva. PS-kustannus. Bookwell Oy.
- Kehusmaa, K. 2011. Työhyvinvointi kilpailuetuna. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino Oy.
- Keltinkangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki. WSOY.
- Kivijärvi, K. & Keskinen, S. 1999. Psykkinen läsnäolo päiväkodin vuorovaikutuksessa. Teoksessa Päiväkoti työyhteisönä, 52-65. Helsinki. Helsingin yliopisto.
- Kurkela, R. 2016. Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot. Tilastokeskus – Tilastollinen tiedonkeruu verkko-opas. Viitattu 30.3.2016. <https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/01/07/>
- L16.3.1973/239. Asetus lasten päivähoitosta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 6.7.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239>
- L19.1.1973/36. Varhaiskasvatuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 6.7.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Opetusalan Ammattijärjestö OAJ. 2016. Varhaiskasvatuslaki. Viitattu 20.5.2016. <http://www.oaj.fi/cs/oaj/varhaiskasvatuslaki>
- Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo. Bookwell Oy.

- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2016. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Viitattu 30.3.2016. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2016. Laadullisen tutkimuksen elementit. Verkkojulkaisu. Viitattu 30.3.2016. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2_2.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2016. Litterointi. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Verkkojulkaisu. Viitattu 18.2.2016. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_1.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2016. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. Verkkojulkaisu. Viitattu 18.2.2016. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html
- Salminen, E. & Tynninen, K. 2011. Omahaotajana päiväkodissa – Omahaotajuus pedagogisena työmenetelmänä. Saarijärvi. Saarijärven Offset Oy.
- Sinkkonen, J. 2004. Kiintymyssuhdeteoria – tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Viitattu 21.7.2016. http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/uusinnumero;jsessionid=4E396AF616F59473D7D6DFE8ABFF49D9?p_p_id=Article_WAR_DL6_Articleportlet&_Article_WAR_DL6_Articleportlet_viewType=viewArticle&_Article_WAR_DL6_Articleportlet_tunnus=duo94437#artikkeliOsio
- Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2002. Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki. WSOY.
- Sinokki, M. & Virtanen, P. 2014. Hyvinvointia työstä. Työhyvinvoinnin kehittyminen, perusta ja käytännöt. Tallinna. Tietosanoma Oy. Tallinna Raamatutrükikoda.
- Tahkokallio, L. 2014. Lastentarhanopettajan ammatillinen kehittyminen havainnointiin perustuvan reflektion avulla. Väitöskirja. Opettajankoulutuslaitos. Helsingin yliopisto.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Varhaiskasvatus. Viitattu 18.5.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>
- Thomas, K. W. 2000. Intrinsic Motivation at Work: Building Energy & Commitment. San Francisco. Berrett-Koehler publisher Inc.
- Weiss, R. 1991. The attachment bond in childhood and adulthood. Teoksessa Attachment across the life cycle, 66-77. London & New York. Routledge.

ASENTEEN JA MOTIVAATION MERKITYS LAPSEN JA AIKUISEN VÄLISESSÄ VUOROVAIKUTUKSESSA

Hei! Arvoisa päiväkodin johtaja,

opiskelen sosionomiksi Vaasan ammattikorkeakoulussa ja suoritan tutkintoon samalla lastentarhanopettajan kelpoisuuden. Teen opinnäytetyöni aiheesta ”Asenteen ja motivaation merkitys lapsen ja aikuisen välisessä vuorovaikutuksessa” ja toivoisinkin, että teidän päiväkotinne olisi halukas toimimaan yhteistyössä kanssani.

Opinnäytetyön ohjaajana toimii Kaisa Konttinen, johon saatte tarvittaessa yhteyden sähköpostilla.

Kerään opinnäytetyön aineiston haastatteleamalla yhtä lastentarhanopettajaa per päiväkotia. Lähetän haastateltavalle myös alustavan kyselyn, jolla haastateltava pystyy valmistautumaan haastattelun sisältöön.

Kysely ja haastattelu ovat luottamuksellisia ja ne käsitellään anonyymisti. Haastattelussa lastentarhanopettaja määrittelee hyvän vuorovaikutussuhteen elementit ja saisi tuoda esille omia huomioitaan muun henkilökunnan asenteen ja motivaation vaikutuksesta vuorovaikutussuhteen muodostumiselle. Mikäli löytyy jotain negatiivisia huomioita, tarkastelisimme sitä miten ne näyttäytyvät lasten kanssa muodostettavissa vuorovaikutussuhteissa. Haastattelun äänitteet tuhoetaan analysoimisen jälkeen. Haastattelu kestää n. 30 min ja tapahtuu päiväkodillanne, mahdollisuksien mukaan jossain rauhallisessa tilassa.

Tavoitteena olisi, että tutkimuksen aihe pysyisi luottamuksellisena ja olisi vain johtajan sekä haastateltavan tiedossa, jotta tutkimustulokset olisivat mahdollisimman rehellisiä. Voitte halutessanne ehdottaa haastateltavaa henkilöä, joka olisi motivoitunut työhönsä ja osaisi keskustella vilpittömästi työyhteisön toiminnasta.

Tarkoituksena ei ole nostaa esille henkilökunnan negatiivisuutta ja ongelmakohtia, vaan tutkia sitä miten työntekijöiden käyttäytyminen, motivaatio ja asenne vaikuttavat siihen, millä tavalla he lähestyvät lapsia, huomioivat heidät, innostavat ja tukevat heitä sekä luovat turvallista kasvuympäristöä. Aiheen toivoisin pysyvän luotamuksellisena juuri sen takia, jotta muu henkilökunta ei tiedä mitä asiaa tutkitaan ja näin ollen he eivät voi muuttaa käyttäytymistään myöskään sen vuoksi, että mitään moitittavaa ei löytyisi. Ihannetilanteessa päiväkotien ryhmät toimivat hyvin ja henkilöstö toimii lapsilähtöisesti ja on motivoitunutta työhönsä.

Otan teihin uudestaan yhteyttä viikon päästä ja mikäli suostutte haastatteluun ja olemaan osa päiväkoteja, joista kerään aineiston opinnäytetyölleni, pyydän teitä vastaamaan minulle ja kertomaan samalla ketä työntekijäännä (lastentarhanopettaja) voisoin haastatella. Lisäksi toivoisin saavani hänen yhteystietonsa, mikäli haluatte että otan yhteyttä suoraan häneen.

Kiitos vastauksestanne!

Ystävällisin terveisin,

Riikka Litmanen

ASENTEEN JA MOTIVAATION MERKITYS LAPSEN JA AIKUISEN VÄLISESSÄ VUOROVAIKUTUKSESSA

KYSELYLOMAKE

Tämän kyselyn tarkoituksena on valmistaa sinua tulevan haastattelun sisältöön. Haastattelu äänitetään myöhempää tulosten analysointia varten, mutta on täysin luottamuksellinen ja vastaukset sekä haastattelu käsitellään anonyymisti. Haastattelutavaa ei voida yhdistää tiettyyn päiväkotiin tai ryhmään. Toivoisin, että et näytä tätä kyselylomaketta tiimillesi, vaan täytät sitä rauhassa muiden katseilta. Haastattelu kestää n. 30 min ja tapahtuu päiväkodillanne, mahdollisuuksien mukaan jossain rauhallisessa tilassa. Haastattelun äänitteet tuhotaan analysoimisen jälkeen.

Kyselyn tarkoituksena on havainnoida sitä, miten asenne ja motivaatio vaikuttavat aikuisen ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen ja miten se näkyy sinun tiimissäsi ja päiväkodissasi. Pyydän sinua havainnoimaan tiimisi päivittäistä toimintaa apukysymysten avulla.

Lomakkeessa on avoimia kysymyksiä, joidenka avulla toivon sinun havainnoivan työskentelyä ryhmässäsi n. 2 viikon ajan ennen haastattelua ja kirjaavan lyhyesti huomioita ylös. Voit merkata huomiosi vastauslomakkeelle haluamallasi tavalla, esimerkiksi ranskalaisin viivoin.

Kiitos jo etukäteen yhteistyöstä ja vastauksistasi!

RYHMÄN TIEDOT

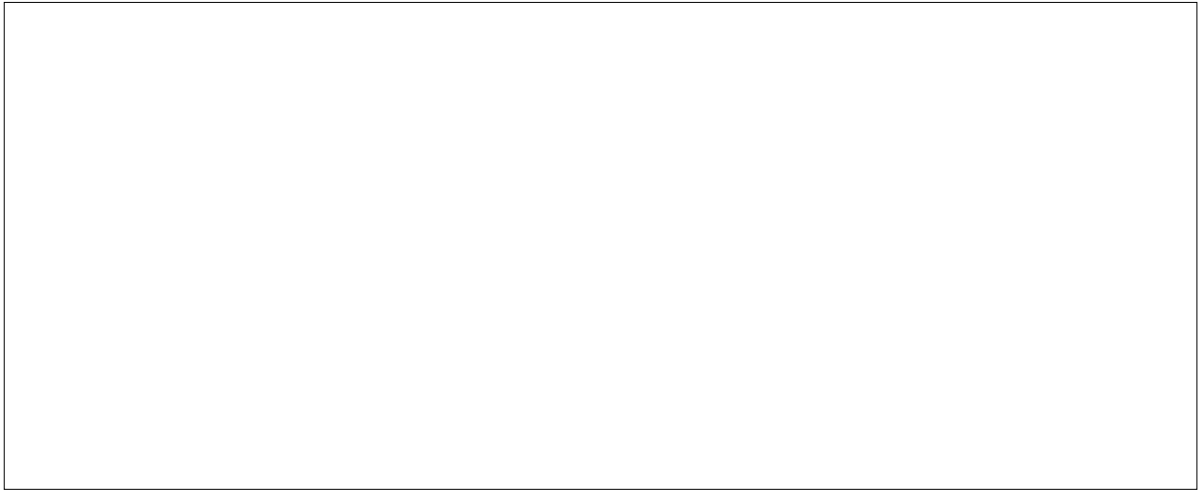
- Lapsiryhmän ikä, jossa työskentelet: 1-3 v.
(rastita oikea vaihtoehto) 4-5 v.
 5-6 v.
 muu, mikä: _____
- Montako työntekijää ryhmässänne on: 2
(rastita oikea vaihtoehto) 3
 4
 5
 muu, mikä: _____

HAVAINNOINTI

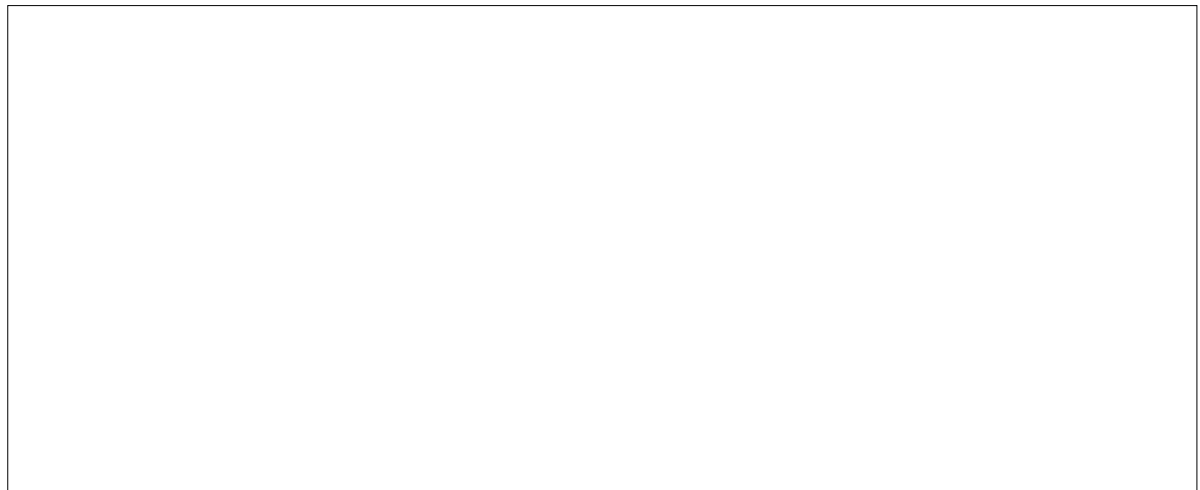
Seuraavaksi muutama avoin kysymys, joissa käsitellään haastattelun aihetta ja kysymyksiä joiden avulla pysyt havainnoimaan tiimiäsi. Mikäli vastaustila loppuu, voit tarvittaessa jatkaa paperin kääntöpuolelle.

Mikä merkitys motivaatiolla ja asenteella on lasten kanssa työskennellessä?

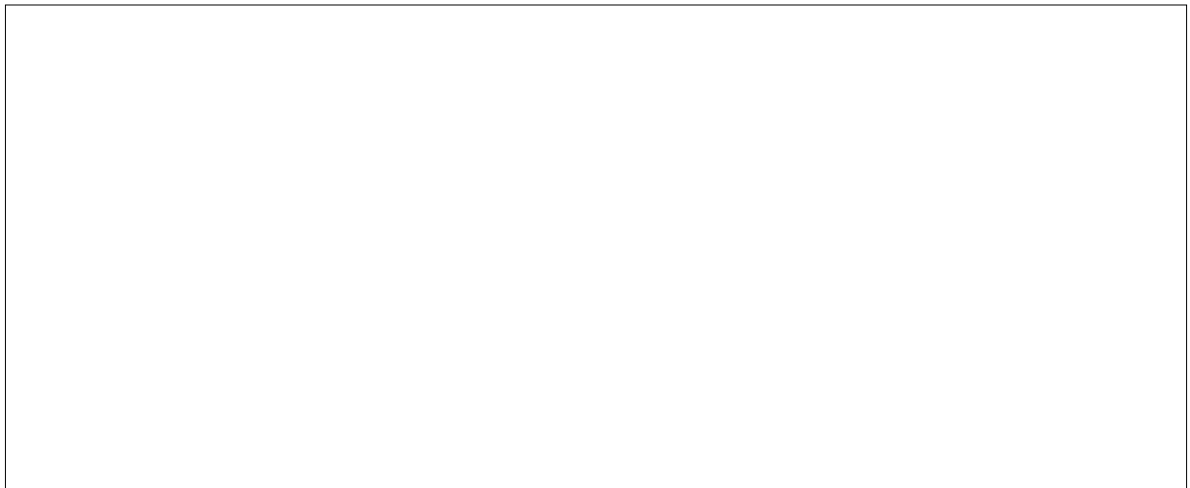
Miten asenne työhön näkyy tiimissäsi?

Miten non-verbaalisuus näkyy, vai näkyykö ollenkaan? (Non-verbaalisuus on sanatonta viestintää, esimerkiksi: katseet, eleet, ilmeet, kosketukset, liikkeet ja vartalon asennot)

Ovatko kaikki sitoutuneita päiväkodin toimintaan?

 Jos ei, millä tavalla se näkyy lasten kanssa toimiessa?

Mistä elementeistä hyvä vuorovaikutussuhde lapseen muodostuu?

Vaikuttaako henkilökunnan koulutustaso mielestäsi lapsen kanssa muodostettavaan laadukkaaseen vuorovaikutussuhteeseen?

HAASTATTELURUNKO

1. Mistä elementeistä hyvä vuorovaikutussuhde lapseen muodostuu päiväkodilla?
2. Kuinka suuri merkitys motivaatiolla ja asenteella on lasten kanssa työskennellessä?
3. Monet tutkimukset osoittavat, että henkilökunnan ja lasten välinen kanssakäyminen on laadukkaan varhaiskasvatuksen tärkein kriteeri. Lapsen emotionaalinen hyvinvointi ja sitoutuneisuus toimintaan riippuvat monin tavoin aikuisen tavasta toimia ja taitava työntekijä hallitsee lapsen stimulaation, on sensitiivinen ja tarpeeksi autonominen. Stimulaatiolla tarkoitetaan sitä, että lasta yritetään virittää tarkoituksenmukaisesti toimintaan. Sensitiivisyys että pystytään tunnistamaan lapsen tunnetiloja ja vastaamaan niihin ja autonomia että tuetaan lapsen itsenäisyyttä esimerkiksi konflikteissa, aloitteellisuudessa ja valintatilanteissa.

Miten sensitiivisyys ja asenne työhön näkyvät tiimissäsi vuorovaikutustilanteissa lasten kanssa?

4. Miten non-verbaalisuus näkyy, vai näkyykö ollenkaan? (Non-verbaalisuus on sanatonta viestintää, esimerkiksi: katseet, eleet, ilmeet, kosketukset, liikkeet ja varhaston asennot)
5. Millä tavalla negatiivinen suhtautuminen voi vaikuttaa lapsen kanssa toimimiseen?
6. Ovatko kaikki työntekijät sitoutuneita päiväkodin toimintaan? *Jos ei*, millä tavalla se näkyy lasten kanssa toimiessa?
7. Vaikuttaako henkilökunnan koulutustaso mielestäsi lapsen kanssa muodostettavaan laadukkaaseen vuorovaikutussuhteeseen?